

У професійне свято – на робочих місцях

Завтра за календарем наше професійне свято, але жодних урочистостей не передбачено – будемо відзначати його в трудових буднях, адже енергетика – специфічна галузь народного господарства, де роботи не можуть припинитися ні на хвилину. Тому колектив Жмеринських електромереж докладає максимальних зусиль із забезпе-

чення електроенергією жителів колишніх Барського, Шаргородського та Жмеринського районів, а це чимала територія та досить значна кількість споживачів електричної енергії.

Звичайно, військова агресія розв'язана московією проти нашої держави значно ускладнила роботу Жмеринських електромереж та

поставила нові виклики перед колективом та керівництвом. Зокрема, нестача генеруючих потужностей в об'єднаній енергосистемі України внаслідок ворожих атак на об'єкти критичної інфраструктури призвела до аварійних відключень, що в свою чергу значно погіршує надійність електропостачання. Окрім аварійних робіт, зрозуміло, ніхто не відміняв і планових робіт

по ремонту та покращенні надійності електричних систем. Зі всіма покладеними завданнями наш колектив справляється в повному обсязі, незважаючи на те, що п'ять відсотків працівників Жмеринських електромереж нині перебувають в лавах Збройних Сил України та боронять нашу державу від підступного ворога.

Попри всі складнощі воєнного

стану продовжуємо цілодобово працювати для забезпечення сталості роботи енергосистеми країни. Немає таких завдань, виконання яких було б не під силу нашим фахівцям. Віримо, що ворога скоро переможемо, агресор понесе справедливе покарання за вчинені злочини, а колектив Жмеринських електромереж наступне професійне свято буде святкувати в повному складі після повернення своїх колег з лав ЗСУ і повної перемоги на ворогом.

Зі святом, колеги! Слава ЗСУ! Слава Україні!

Анатолій ЗАДОРЖНИЙ, директор СО «Жмеринські електричні мережі»

Від редакції. Представлені у цьому матеріалі світлина наш власкор Віктор ЗЕЛЕНЮК зробив напередодні Дня енергетика у колективі Шаргородської дільниці СО «Жмеринські електричні мережі».

Серед тих, хто тут відповідально та сумлінно трудиться – старший диспетчер оперативно-диспетчерської групи Вячеслав Вихристюк та його колеги – електромонтер Олександр Семикрас і водій-електромонтер Сергій Танасюк.

Швейцарці пропонували трамваї... Іллінцям

Куди б не закидало нас життя, важливо йти ним лише на позитиві. Навчаючись свого часу в Іллінецькому радгосп-технікумі, Василь Пиндус залишив тут гарний слід і як студент, і як активіст у громадських справах. Було б інакше, навряд чи став би він згодом одним з кращих керівників-аграріїв у рідному Калинівському районі, відмінно організувавши і виробництво, і переробку сільгосппродукції, і співпрацю із зарубіжжям. Та й не запропонували б йому, звісно, вже фахівцю з

вищою аграрною освітою, очолити свій технікум.

Але тут потрібно було пройти через вибори. Маючи трьох опонентів, Василь Васильович озвученням своєї програми зумів прихилити до себе майже всі голоси як викладачів, так і працівників виробничої частини закладу, що й засвідчили результати таємного голосування. Це однозначно додавало впевненості. А вона була необхідна з кількох причин. Адже технікум наприкінці минулого століття перебував, як мовиться, і без надійного керма, і без піднятих вітрил, а лише із загадковими групами претендентів на лідерство. Та ще й далеко не завжди в найкращому значенні крайнього слова...

У масштабах держави обстановка також залишалась непростюю. Кому, наприклад, потрібні зоотехніки, якщо тваринництво масово гине? А підготовкою одних агрономів технікум не врятуєш. Отже, необхідно було насамперед розширити діапазон цих двох спеціальностей – технологів з виробництва і переробки продукції рослинництва і таких же фахівців стосовно продукції тваринництва, що відкривало випускникам шляхи не лише на поля і поодинокі ферми, а й на промислові підприємства. До них та до фермерів наступного ж року добавилися організатори виробництва (аграрний менеджмент) та технологи консервування. Ще за пару років відкрили «Бухгалтерський облік». Не диво, що в цих заліснених краях з'явилась спеціалізація «Лісове господарство», де з часом виокремилась спеціальність «Зелене будівництво і садово-паркове господарство». Он який багатий букет!

5 стор.

Шановний Василю Васильовичу! Від щирого серця вітаємо Вас із славним ювілеєм!

У Вас присутні всі риси відмінного керівника: висока професійна компетентність, вимогливість і принциповість, цілеспрямованість і широкий кругозір, увага та чуйне ставлення до людей, чітка організованість та відповідальність, креативність та наполегливість дій.

Це стало вагомою запорукою ефективного розвитку нашого навчального закладу, успішного його процвітання, результативної діяльності та визнання його одним з найкращих аграрних закладів України.

Нехай для реалізації Ваших планів і мрій завжди вистачає сил і засобів!

Щиро зичимо творчості, наснаги, бадьорості, завжди відмінного настрою, успішної плідної роботи, теплих взаємостосунків у колективі.

Міцного козацького здоров'я, врожайної життєвої ниви, родинного затишку і добра під мирним небом України!

З повагою і шаном до Вас колектив Іллінецького аграрного фахового коледжу

РЕКЛАМА

ПРАТ «Вінницяоблпаливо»
ВУГІЛЛЯ АС, АМ, ДГ, ДГР
БУДІВЕЛЬНІ МАТЕРІАЛИ
БРИКЕТИ
ТОРФ'ЯНІ ТА ДЕРЕВНІ
Тел.: 096-348-79-64, 067-430-28-89
Доставка автомобілем.
Склади у кожному районі області

Вінниччина
 Передплатний індекс 91672

1 міс.	3 міс.	6 міс.	12 міс.
54,20 грн	162,60 грн	325,20 грн	650,40 грн

КУПЛЮ земельний пай
093-499-64-40

Плакало небо, плакав Браїлів

Жмеринська міська територіальна громада провела в останню путь мужнього воїна Костянтина Воловоду.

17 грудня плакало небо, плакав Браїлів, плакала вся громада. Земляки прощалися з воїном-оборонцем Костянтином Воловодою.

Біль втрати та жалобна лемківська народна пісня «Пливе кача», яка супроводжувала шлях в безсмертя мужнього Героя, краями навпіл серця жителів громади, що прийшли віддати шану загиблому воїну.

Жмеринська громада втратила ще одного славного сина, ще одного Героя, що відважно боронив неньку Україну. Він захищав рідну землю разом з тисячами захисників, за якими стоять їхні матері, діти, рідні, близькі. Він відстоював право кожного українця жити у вільній та суверенній державі.

11 грудня біля села Водяне на Донеччині підступний ворог забрав життя у воїна. Серце 54-річного браїлівчанина зупинилось від важкого поранення, несумісного з життям.

Віддати шану мужньому захиснику України прийшли близькі, друзі, знайомі, односельці, бойові побратими та вдячні земляки.

З скорботою, що розриває серце, на колінах востаннє проводжали браїлівчани свого односельця, якого згадують, як працелюбного, доброзичливого, щирого та товариського. Він був турботливим і люблячим батьком, чоловіком та дідусям — таким був та назавжди залишиться в наших серцях.

Живі квіти встеляли дорогу, по якій рухалась жалобна процесія, а у всіх населених пунктах Жмеринської міської територіальної громади цього дня приспустили Державні Прапори України на будівлях і спорудах органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, щоб вшанувати пам'ять Героя.

Поховали воїна в рідному Браїлові.

Світлий спомин про Героя завжди житиме у серцях жителів Жмеринської громади, а його подвиг буде вписаний в історію нашої держави.

Вічна слава Герою!
Із сайту Жмеринської міськради

Ти житимеш у наших серцях

своє село, рідну землю. Завжди прагнув творити, працювати, змінювати життя на краще.

Для тебе не існувало вищої цінності, ніж захист Батьківщини та свого народу. Не роздумуючи, ти ставав на захист цілісності нашої держави під час АТО в 2018-2019 рр. А цю прокляту війну ти розпочав з першого дня і пройшов 8 місяців пекла на постійному нулі. Ти і там був зразковим.

Втрата такої людини — це важкий біль для рідних, коханої дружини, дорогих синочків. Багато слів тобі, на жаль, не сказано, і разом з тобою відійшли у вічність всі надії, плани, мрії. Кожна згадка про тебе, дорогий Олеже, миттєво наповнює пам'ять світлим, теплими, позитивними епізодами. Тому хай в ці дні всі згадають і запам'ятають тебе таким, як на цій світліні. Віримо, що твоя душа розсвіає в раю добро і любов. Ти наш Ангел-охоронець, який віддав за нас найдорожче — своє життя. Ніколи не згасне світла пам'ять про тебе. Царство небесне твоєї добрій душі. Просимо всіх згадати і помолитися за нашого дорогого односельчанина Олега Дембіцького з села Рівне!

Напишу тобі вірша... Ти його вже не почувеш, ти на небі вже ночуєш — стала зіркою душа. Напишу я для людей, щоб тебе запам'ятали та ім'я не забували поміж буденних речей. Залишу тебе в словах крапками поміж рядками, щоб завжди ти був із нами в діях, в серці, в молитвах. Напишу, Олег, з твоїм ім'ям, що Герої не вмирають. В небо душі їх злітають, щоб світлим завжди нам.

З глибини сумом жителів Рівненського старостинського округу Мурованкуриловецької громади

Вклонімося і не забуваймо...

У війні з рашистами Україна продовжує втрачати своїх кращих синів-захисників.

У Донецькій області загинув за волю українського народу 42-річний водій-механік **Сергій Розгуляєв** з Ямполь.

ДНК-експертиза підтвердила загибель 26-річного лейтенанта **Єгора Головчанського** з Ямпільської громади, який віддав життя на Херсонщині 20 вересня.

На Бахмутському напрямку поліг захисник **Богдан Мацієвський** із с. Сологубівка Оратівської громади, якому 13 грудня мало виповнитися 33 роки.

У Хмільнику попрощалися зі старшим водієм мотопіхотної роти **Анатолієм Кондратуком**, який загинув 3 грудня у бою з російськими окупантами біля Водяного на Донеччині.

5 грудня в Донецькій області загинув 23-річний спортсмен-важкоатлет **Ярослав Хибовський**, головний сержант механізованого взводу, який був родом із Миколаївки Піщанської громади.

У Донецькій області 5 грудня поліг 28-річний воїн-захисник **Сергій Осаволок** із села Малий Митник Хмільницької громади.

У Ладизині 7 грудня попрощалися з героїчно полеглим на Донеччині 24-річним старшим солдатом протитанкового відділення **Олександром Боднарем**.

У селі Новоселиця Літинської громади 8 грудня провели в останню дорогу бійця **Олександра Сивака**, 1976 р. народження.

32-річний десантник **Віктор Ліпей**, який раніше служив рятувальником, пожертвував собою під Мар'їнкою на Донеччині.

8 грудня в Калинівці провели в останню дорогу 21-річного захисника України **Василя Мазура**.

У Донецькій області 9 грудня загинув 41-річний молодший сержант **Андрій Швець** із с. Тарасівка Тульчинської громади.

Поліг за Україну старший оператор взводу зв'язку **Андрій Світлокий** із села Копистирин Шаргородської громади, якому був 31 рік.

Начальник групи розвідки лейтенант **Ростислав Покин'ячереда** з Тульчина героїчно загинув 9 грудня, навіки залишившись 21-річним.

Ладизинська громада попрощалася з доблесним молодшим сержантом, командиром відділення роти охорони **Андрієм Іваніним**.

Загинув на фронті мужній командир стрілецького відділення **Іван Тандитний** із села Яланець Бершадської громади.

Іванівська громада втратила героїчного захисника **Юрія Літвіненка** з села Гушинці, 1993 року народження.

У бою на Донеччині 11 грудня обірвалося життя 48-річного захисника **Анатолія Сивака** з Хмільницької громади.

Загинув за Україну 40-річний молодший сержант **Василь Заєць** із Барської громади.

Біля м. Бахмут на Донеччині загинув захисник із села Бджільна Теплицької громади **Володимир Таранюк**, 1978 р. н.

У бою біля Курахового Донецької області поліг 37-річний доблесний воїн Ольгопільщини **Євген Бережний** з Демівки Ольгопільської громади.

9 грудня обірвався земний шлях воїна з Мурафської громади Дмитра Шклярюка, якому лише за тиждень перед загибеллю виповнився 21 рік.

У бою з рашистами під Бахмутом загинув 33-річний захисник із Калинівки **Віталій Бондаренко**.

На Донеччині пожертвував собою досвідчений командир і медик **Максим Римський** з Ольго-

пільської громади, якому було 28 років.

11 грудня біля села Водяне на Донеччині ворог забрав життя 54-річного захисника з Браїлова Жмеринської ТГ **Костянтина Воловоди**.

У Жмеринці поховали мужнього 42-річного воїна **Олександра Балука**, який загинув 13 грудня на Луганщині.

Ще один жмеринчанин, 39-річний молодший сержант **В'ячеслав Поливаний**, колишній прикордонник, загинув 14 грудня під Бахмутом.

У бою на Луганщині поліг за Україну захисник **Микола Кальніченко** з Соболівки Теплицької громади.

Героїчно загинув на Луганщині також 29-річний воїн **Олександр Данилюк** із Калинівки.

Під Авдіївкою на Донеччині віддав життя 51-річний військовий **Олександр Муляревич** із Матяшівки Іванівської громади

17 грудня на Донеччині загинув захисник **Юрій Зозуля** з села Могилівка Гніванської громади, 1971 року народження.

Назавжди 21-річним залишиться доблесний воїн **Ігор Кречотень** із села Малі Крушлинці Вінницької громади.

Вічна слава Героям, полеглим заради нас. Висловлюємо співчуття рідним і близьким загиблих захисників.

Фото Ольгопільської громади

«Зупиніть кремлівського маніяка!!!»

До редакції нашої газети надійшло колективне звернення від членів Вінницького обласного осередку Всеукраїнської громадської організації «Захист дітей війни»:

«Ми, військові ветерани, військові та цивільні пенсіонери України, Українське Козацтво, діти Другої світової війни, — йдемо у зверненні, — підтримуємо ініціативу Президента України щодо введення Миротворчих Сил ООН поміж Державними кордонами Білорусі та України, що унеможливить військову агресію через кордон Білорусі, та з метою остаточного закінчення війни рф на території суверенної, незалежної, демократичної, без'ядерної держави Україна.

Вважаємо за необхідне виконати наступні пропозиції:

1. Комітету Безпеки ООН прийняти Рішення про введення Миротворчих Сил ООН не тільки між кордонами Білорусі та України, але й по усьому Державному кордоні між рф і Україною.

2. Президента Росії Володимира Путіна і його банду, які з самого початку війни 24.02.2022 р. вчинили більше 20 тисяч злочинів проти народу України та цивілізованого людства, порушивши при цьо-

му всі договори, у тому числі Міжнародних прав людини, права біженців, гуманітарного права та договору про знищення ядерної зброї — засудити на довічний строк, як воєнних злочинців.

3. Підписантам Будапештського Меморандуму 1994 року членам НАТО, у зв'язку з неможливістю виконати свої обіцянки щодо захисту території і кордонів без'ядерної держави Україна — виступити ініціаторами термінового прийняття України в члени НАТО і постійним членом Ради Безпеки ООН.

4. Просити Президента України звернутися до ООН та керівників держав світу з проханням підтримати ініціативу - оголосити 2023 рік Роком без воєн, а кошти, які заплановані державами на військові цілі, під контролем громадськості, використати для покращення екології Земної Кулі та боротьбу із хворобами.

5. Верховній Раді України на позачерговій сесії прийняти Рішення про звернення до ООН та парламентів країн світу щодо введення Миротворчих Сил ООН між державними кордонами рф і Україною, як виконання Головного Статутного Положення ООН, що кордони і

території держав, які встановлені після Другої світової війни, є нерушними!

6. Політичній партії «Слуга народу» організувати цілодобове чатування громадськості біля посольств зарубіжних країн в місті Києві та Штабу ООН по збору підписів небайдужих людей щодо підтримки вказаних ініціатив та передачі їх Міністерству закордонних справ України.

Контроль за виконанням даного Колективного звернення покласти на Міністерство закордонних справ України та офіс Президента України.

Пропонуємо відкрити «Другий фронт» боротьби громадськості миротворчої світової спільноти проти Путіна та використати позитивний світовий досвід: закінчення війни у В'єтнамі, як це зробив американський народ безпосередньо своєю миротворчою волею, та коли небайдужі люди світу своїм рішенням звільнили з тюрми політ'язня Америки Ангелу Девіс і лідера африканських країн, людину року — Нельсона Манделу!

Потрібно проголосити: «Ні війні!», та так гучно, щоб нас почув весь світ!!!»

І під час війни корів треба доїти

Рік тому у селі Курилівці почала працювати перша в області сімейна молочна ферма «Господар»

Це була, звісно, не планетарна подія, але знакова для Жмеринського району. Після тривалого знищення тваринницької галузі тут в останній момент, поки ще збереглися деякі цілі приміщення, «схопилися» за рятівну соломинку – проєкт «Сімейні молочні ферми – добробут людей та сталий розвиток села», що реалізується за підтримки уряду Швеції та Програми розвитку ООН в Україні «Посилене партнерство для сталого розвитку». За добру справу взялося подружжя Анатолія Кречковського та Олени Савенко разом зі своїми дітьми – дочкою Олею, синами Сергієм і Анатолієм.

До їхньої честі – взялися і тримаються на плаву, не зійшли з дистанції, не злякалися труднощів воєнного часу. Живуть-виживають попри всі випробування сьогодення.

Коли 22 грудня минулого року офіційно дали «зелене світло» власникам «Господаря», у них на фермі було 26 дійних корів і 45 всього поголів'я ВРХ. За цей час стадо збільшилося на 27 голів і за рік надоєно від кожної корови майже по п'ять тисяч літрів молока.

— Це той показник, до якого ми прагнули дотягнутися, — каже Анатолій Кречковський. — Хоча можна було замахнутися й на більше, але всі плани зруйнувала війна. Уже в перший день російської агресії до нас не прийшов молоковоз. Не дочекалися його і наступного дня. Треба було щось робити з молоком, бо ж і під час війни корови не перестають доїтися. Холодильник наповнювався дедалі більше. І ми повезли молоко у Жмеринку. Вирішили просто роздати людям. Зосередилися на багатодітних родинах. З їх списками допомогла голова громадської організації «Нездоланна Україна» Анастасія Мельник. Вона ж зробила повідомлення про нашу акцію у місцевих ЗМІ, аби люди знали, коли і куди йти за безкоштовним молоком.

Нікому не відмовляли, ділили на всіх, хоч це було не так просто. І крики чули, і сльози бачили. Особливо, коли бідони порожніли, а хвіст черги залишався. Молоко було, а пальне раптово стало дефіцитом, та ще й дуже дорогим. До Жмеринки нам в один бік двадцять кілометрів. От і порахуйте витрати.

З тих перших незначених лютневих днів доставка молока на завод увійшла у звичний графік лише у березні, але власники «Господаря» і донині не припиняють волонтерську діяльність — продовжують роздавати частину своєї продукції малозабезпеченим людям. Тільки вже менше роздають — щочетверга возять по тридцять літрів молока. Треба ж

якось господарство утримувати, бо ж ціни на все такі скажені зробилися, що й голова йде обертом. Щоб не вийшло як у тій приказці: припиняй, тату, торгувати, бо вже нічим задачу давати. За нинішньої закупівельної ціни на молоко важко дається зводити витрати з прибутками. Але й багатодітним хочеться допомогти, вони щоразу з надією виглядають своїх благодійників, які з початку війни роздали п'ять тонн молока.

Як передбачено умовами договору з організатором проєкту «Сімейні молочні ферми» — ТОВ «Укрмілкінвест», «Господар» отримує доплату за продане на завод молоко. Разом з надбавкою за високу жирність виходить по десять гривень за літр, а у важкий для України час їм держава дала на кожну голову ВРХ по п'ять тисяч триста гри-

вень дотації. Додали ще своїх коштів і придбали шість корівок по тридцять тисяч гривень кожна.

— Така підтримка для нас не зайва. Але усе одно це не покриває витрати, — продовжує Анатолій Феліксевич. — Дуже все подорожчало, особливо дизельне пальне, яке зросло у ціні більш як удвічі. Навесні ми не мали де його купити. Треба ж було посіяти пшеницю, ячмінь, кукурудзу на силос, і багаторічні трави на випасі потребували догляду. Влітку заготовили 87 туюків сіна для стійлового утримання, звели їх у піднавіс. Тож без солярки ніяк.

Фермер наводить ще один приклад. Каже, таке добриво, як карбамід, раніше коштувало 12-15 тисяч гривень за тону, тепер ціна доходить до сорока тисяч. І за такі гроші важко його дістати, а без цієї мінеральної поживи не буде гарного врожаю зернових. Або таке. Ще недавно п'ятикілограмовий шматок солі-лизунки купували по 20 гривень, а сьогодні правлять за нього аж 150.

— Ціни на продукцію зросли, а на закупівлю сировини в селянина впали, — говорить фермер. — Назвіть мені, що подешевшало на прилавках магазинів? Сир? Сметана? Чи, може, ковбаса? За кілограм живої ваги бичка не дають тепер більш як 30 гривень, а було 50-60 гривень.

За підрахунками співрозмовника, щоб вийти, як він каже, на «нуль» при їхніх витратах, треба, щоб за літр молока платили 20-25 гривень. Їм

хоча б проєкт доплачує трохи, а в інших людей в селі молоко закуповують по 7-8 гривень за літр. От і результат: зі ста корів сільської череди нині у Курилівцях залишилося тільки 48 голів.

У «Господарі» подбали про ситуацію з зимівлю худоби, мають власне зерно, силос, сіно, виростили дорідні кормові буряки, купують яблучні вижимки і обходяться без жому. Зараз середньодобовий надій на фермі складає п'ятнадцять літрів молока. На ситуацію з надоями негативно впливає відключення електроенергії. Корови перевели на дворазове доїння, яке у часі займає три робочі години. Добре, що виручає власний не надто потужний генератор.

Анатолій Кречковський і Олена Савенко радіють з того, що у них ростуть улюблені діти — це для них велика підмога в роботі. Сергій — батько трьох дітей, Ольга навчається у Вінницькому вищому професійному училищі сфери послуг, а Толя — у п'ятому класі Почапинської школи.

Попри всі теперішні складнощі життя, у голосі співрозмовника відчувалися нотки оптимізму. Запитую, чим це пояснити. «Нас підтримують організатори проєкту, а коли є хоча б незначна підтримка, тим паче у непростий час, тоді хочеться працювати, з'являється надія на краще...».

Віктор ЗЕЛЕНЮК,
власкор «Вінниччини»
Фото автора

Жмеринський район

Пишаємось випускником

Серед відважних захисників України, які з честю і гідністю боронять рідну землю від рашистської нечисті, чимало випускників ВСП «Барський фаховий коледж транспорту та будівництва НТУ». Серед них — Антон Кондратюк, який завершив навчання у БФКТБ у 2011 році.

Нещодавно колектив коледжу з приємністю дізнався, що Указом Президента України командира

роти батальйону «Вінниця» Антона Кондратюка за самовіддану службу, героїзм і врятовані життя нагороджено орденом «За мужність» III ступеня. Високу відзнаку йому вручив Міністр внутрішніх справ України Денис Монастирський.

Пишаємось випускником, який ще в 2014 році одним із перших став на захист України! У складі батальйону патрульної служби поліції особливого призначення «Вінниця» Антон Кондратюк більше двох десятків разів побував у зоні бойових дій.

Нехай ангел-охоронець завжди буде поруч з Антоном та всіма доблесними українськими захисниками! Господнього благословення їм, стійкості, сили духу на шляху до Перемоги!

Із сайту навчального закладу

Гуманітарний автопотяг від лісівників

вирушив із Вінниччини на Херсонщину

З Вінниці на Херсонщину вирушив своєрідний гуманітарний автопотяг. На базі ДП «Вінницький лісгосп» (директор Попельнюк В.В., головний лісничий Ільченко Є.В.) створено логістичний центр, до якого звозили гуманітарну допомогу від лісгоспів Вінницького, Волинського, Житомирського, Івано-Франківського, Львівського, Рівненського, Тернопільського обласних управлінь лісового та мисливського господарства.

Для лісівників ДП «Великокопанівське лісомисливське господарство» та мешканців Херсонщини колеги-лісівники зібрали 800 листів шиферу, 8 електричних генераторів із пальним, скло, цвяхи, «буржуйки», ліки, продукти харчування, гігієнічні засоби тощо.

Керівництво ДП «Тульчинське ЛМГ» (директор Дан М.М., головний лісничий Кілімник Г.П.) замовило автопотяг, який перевіз цей вантаж загальною вагою 20 тонн, організувало та оплатило

транспортування зібраної спільної допомоги.

Бажаємо нашим непереможним і сильним херсонцям якомога швидше відбудуватися, відновитися морально та матеріально від руй-

нувань, завданих російськими окупантами, повернутися до звичного життя. Йдемо разом до Перемоги! Слава Україні!

Пресслужба Вінницького ОУЛМГ

Анатолій Гук: «У єдності наша сила»

Про життя громади, про додання труднощів та про здобутки спілкуємося з Гайсинським міським головою Анатолієм Гуком

Жителі Гайсина вчетверте довірили Анатолію Іллічу очолити місто та об'єднати 43 населених пункти в Гайсинську територіальну громаду. Вона стала однією з найбільших в області за площею та за кількістю населених пунктів. І старостинських округів тут рекордна кількість. У громаді цьогоріч діє 202 бюджетних установи, з них 50 закладів освіти, 104 заклади культури, 30 закладів охорони здоров'я (серед них 22 ФАПів та 6 амбулаторій), 8 закладів соціального забезпечення. У бюджетній сфері працює 2596 осіб...

Розмір нашої громади є великим плюсом і, водночас, нам складніше, ніж меншим громадам, організувати підвезення учнів до освітніх закладів, забезпечити всі села автобусним сполученням із центром громади, утримувати в належному стані дороги, прокладати вуличне освітлення, надавати в села спецтехніку для робіт з благоустрою тощо, — розповідає Анатолій Гук. — У нашій громаді створено 16 старостинських округів, аби місцева влада була ближче до людей та могла надати усі можливі послуги. Завдяки професіоналізму старост вдається конструктивно вирішувати проблеми на місцях.

— Як долає громада непрості виклики на початку повномасштабної російської агресії? — запитує в Гайсинського міського голови.

— У кінці лютого нам довелося активно зорганізуватися по роботі кожної сфери: медичної, соціальної, комунальної та критичної інфраструктури. Навесні Гайсинська громада активно сприяла, щоб почалися вчасно посівні роботи, щоб діяти виробництво, промисловість та місцевий бізнес, і щоб найуразливіші соціальні категорії мали відповідну підтримку. У Гайсині завжди стабільно працювали аптеки, ринки, продуктіві магазини, точки продажу товарів промислової групи та мережі побутової хімії. Щодня нам доводилося шукати паль-

не для комунальної сфери та тримати її роботу «на плаву». Зауважу, що кожного дня ми вивозили тонни сміття з міста, з сільських смітників та прибирали масові стихійні звалища на узбіччях, які залишали нам як «бонус» транзитні гості. І ми з усім справилися.

— Розкажіть і про підтримку

шефської допомоги та фінансової підтримки військовим частинам і районному центру комплектування... Переселенців у Гайсинській громаді станом на 1 грудня зареєстровано 5220, серед яких 1686 — діти.

— Як у цих складних умовах функціонують галузі освіти, охорони здоров'я?..

ційний набір, електрокардіограф, електричний коагулятор, мобільну систему цитоплазмозону, отоларингологічну та стоматологічну установки, денітальний рентген-апарат, аналізатори крові тощо) та проведено реконструкцію мережі електропостачання.

Для Центру первинної медико-санітарної допомоги закуплено медичні аналізатори на 650 тис. грн. У поліклініці з'явилися вузькопрофільні спеціалісти: офтальмолог, кардіолог, ендокринолог та можливість пройти УЗД безкоштовно з направленням від сімейного лікаря. Також з місцевого бюджету виділено 6,6 млн грн на компенсацію зарплати лікарям, які надавали послуги медичного огляду військовослужбовців під час проходження військово-медичної комісії.

— А грантову діяльність, втілення проєктів, певно, довелося скоротити?

— За цей рік нам вдалося реалізувати низку важливих проєктів. Звісно, це стало можливим завдяки сумлінним платникам податків, які наповнюють місцевий бюджет. На початку року громада брала участь у конкурсі «Комфортні громади», в якому перемогла з двома проєктами: «Leader Hub» (створення сучасного освітньо-дозвілєвого простору на базі будинку школярів та молоді) та «Спортивній громаді — сучасний спорткомплекс». Але війна внесла корективи у життя країни, і поки що проєктна діяльність призупинена до кращих часів.

Зате цьогоріч Гайсинська громада стала першою з фінансування ремонтів місцевих доріг, виділивши 17,2 млн грн на умовах співфінансування «50 на 50» разом з ДП «Служба автомобільних доріг». Відремонтовано дороги Мар'янівка — Губник, Куна — Степашки, дорожні з'їзди зі шляху Р-33 на Дмитренки, Рахни, Семирічку. Зараз ремонтні роботи тривають на з'їзді з дороги М-30 через Млинки в бік Шури-Бондурівської та Карбівки.

— І навіть поліцейські станції відкрили...?

— Так, у жовтні одночасно відкрили дві поліцейські станції в селах Мелешків та Куна. Ці осередки безпеки з'явилися в рамках проєкту

«Поліцейській офіцер громади». Для оперативної роботи правоохоронних органів Гайсинського району міська рада профінансувала субвенцію до держбюджету на 2,7 млн грн, згідно з програмою підтримки правоохоронної діяльності в нашій громаді. До речі, приємно було отримати відзнаку ГУ Національної поліції у Вінницькій області — «за плідну співпрацю та постійну підтримку правоохоронних органів Гайсинського району».

— Як очолювана вами громада долає енергетичну кризу, спричинену російською агресією?

— Уже місяць ми працюємо в умовах тотального дефіциту електропостачання. Було придбано генератори та паливо для усіх 16 старостинських округів. Майже всі структурні підрозділи закупили генератори на випадок повного блекауту. Разом з органами виконавчої влади в м. Гайсин організовано три «Пункти незламності», аби люди мали доступ до тепла, світла, зв'язку, теплої їжі та електроенергії. Медичні заклади в Гайсині забезпечені генераторами на випадок дефіциту електропостачання. Для комунальних підприємств придбано потужні генератори та іншу спецтехніку (вантажний автомобіль, сміттєвоз, насоси, бульдозер, кущоріз, косарку). Для закладів культури придбано 3 генератори та виготовлено проєктно-кошторисну документацію на встановлення модульної котельної...

Користуючись нагодою, хочу подякувати депутатам, членам виконкому та жителям Гайсинської громади за активність і згуртованість, — зазначив Анатолій Гук. — Низький уклін усім, хто допомагає нашим героям на передовій і, водночас, підтримує переселенців. Я пишуся вами! Адже кожен на своєму місці наближає перемогу. В єдності наша сила! Слава Україні! Смерть ворогам!

Спілкувався Юрій СЕГЕДА

захисників та переселенців. Знаємо, що Гайсинська міськрада має програми надання шефської допомоги військовим частинам.

— 2 березня нами було прийнято рішення створити Центр приймання, зберігання та видачі гуманітарної допомоги в колишньому приміщенні дитячої лікарні. Ми усі були задіяні у чергуваннях, завантаженнях/розвантаженнях гуманітарних вантажів, охороні гуманітарного штабу та співпраці з міжнародними організаціями. Завдяки роботі колективу міськради було організовано доставку та роздачу сотні тонн гуманітарних вантажів з різних країн Європи. Паралельно ми створили резерв продуктів харчування для нашої громади, адже було невідомо, як розвиватимуться військові дії надалі.

З першого дня війни, з 2014 року, ми підтримуємо наші Збройні Сили України. За 2022 р. з міського бюджету виділено понад 50 млн грн для надання

Гайсинська освітянська родина належить до найбільших в області. Однак у цьому році питання оптимізації закладів не оминув нашу громаду. Після процедури громадських обговорень рішенням депутатів міськради було припинено діяльність трьох закладів освіти: в селах Мелешків, Рахнівка та Рахни. Учні ліквідованих закладів отримують освітні послуги заочною формою навчання, для них організовано підвезення та харчування. Працівникам шкіл було запропоновано робочі місця. Водночас, було прийнято рішення про створення дитсадка «Стусове Джерельце» в с. Рахнівка.

Новий навчальний рік поставив нові завдання — облаштування укриттів для організації безпечного освітнього процесу. Для закладів освіти було закуплено 30 генераторів, обладнання для облаштування споруд цивільного захисту, проведено капітальний ремонт споруди цивільного захисту школи №6. Сьогодні у 17 закладах громади учні мають можливість навчатися очно, і лише у 6 — дистанційно. Серед дитсадків 7 працює очно, 12 — дистанційно.

Немало ми зробили і для медичної сфери. Для КНП «Гайсинська центральна районна лікарня» придбано медичне обладнання (6 функціональних ліжок, великий опера-

У студентів ВНТУ теж є самоврядування

І саме воно дає можливість молоді не лише навчатись, а й змістовно проводити дозвілля навіть у дистанційному режимі.

— Наш колектив розподілений на департаменти, завдяки чому робота йде швидше і є більш якісною, — зазначає очільниця студентського самоврядування Вінницького національного технічного університету Дар'я Гоцуляк. — Маємо культурно-масовий, інформаційно-аналітичний, спортивно-оздоровчий та науково-правовий підрозділи.

Наша робота, на жаль, наразі обмежена, оскільки студенти перебу-

вають на дистанційному навчанні. Але ми не здаємося і працюємо далі. Кожен четвер проводимо вечір фільмів. Також маємо чимало ідей, як урізноманітнити життя тих студентів, які не мають змоги приїхати.

Також для студентів проводять тренінги онлайн. А тим часом навчальний заклад готується до незабутньої Новорічної дискотеки, де будуть представлені виступи від кожного факультету, а також від наших гостей студентів та викладачів Харківського національного університету внутрішніх справ.

— Нинішнього року ми встигли провести не так багато заходів, як би хотілось, однак студенти були повністю залучені в процес, і ми мріємо про те, щоб наступний семестр був ще цікавішим, — підсумовує Дар'я Гоцуляк. — Звісно, хочемо подякувати деканату й ректорату за підтримку ініціатив студентів. Без їхньої допомоги все було б набагато складніше.

Крістіна ЗАДОРЖНА, студентка Вінницького національного технічного університету

Лікарі лікують тіло, а психологи - душу

Олеся Олійник - психолог, гештальт- та арт-терапевт. Майже 10 років допомагає дорослим, підліткам, займається вирішенням сімейних конфліктів, а з початку війни волонтерить та надає психологічну допомогу військовим у госпіталах. Розуміння та сприйняття себе як фахівця в царині психології прийшло до молодшої жінки ще в підлітковому віці. Однак певний тиск, який вона відчувала від найближчого оточення, відтермінував на певний час її мрії набути бажану професію. Й лише після отримання першої вищої інженерної освіти пані Олеся таки наважилася на те, аби дати собі право обирати самостійно те, що подобається, брати відповідальність за своє життя та майбутнє, реалізовувати давні мрії.

- Психологія - це невичерпна наука, вона сповнена новими викликами та життєвими завданнями. Змінюємося ми, і відповідно, піддаються змінам і наші запити щодо неї: період дорослішання, народження дітей, стреси, втрати, давні дитячі травми тощо - все це червоними ниточками проходить крізь наше життя, одне - загартовує, а інше - може «зламати», - розповідає Олеся Олійник. У такі важкі періоди людина може звернутися за допомогою до спеціаліста, але сподіватися тільки на нього одного не варто - без роботи над собою прогресу не буде. Та й психолог може дуже швидко вигоріти, якщо не буде підтримувати внутрішній ресурс та давати собі перепочинки. Тут важливою є особиста психогігієна, нетоксичне оточення, увага до свого тіла і духу. Прості, здавалося б, речі, а користь від них колосальна.

Перші спроби допомагати людям у вирішенні їхніх психологічних труднощів пані Олеся почала ще під час навчання у другому виші. Почала з того, що разом із коле-

гою проводили майстер-класи для невеличких груп людей, по закінченні яких дівчата отримували безліч схвальних відгуків і тим самим розуміли, що така терапія дає свої результати. За свою кар'єру психологиня встигла попрацювати і в профільних психологічних центрах, де набиралася необхідного досвіду, і на фрілансі, де сама собі господиня і вільна самостійно планувати особистий графік роботи.

З початку повномасштабної війни Олеся Олійник на заклик свого колеги долучилася до волонтерської психологічної служби, яка об'єднала під своїм дахом кілька десятків професійних психологів, які були морально готові та виявили

делікатно та стримано. Лікарі робили свою роботу, а ми - свою, - розповідає фахівчиня. - Вперше йти до лікарні було для мене дуже хвилююче, адже не знаєш, як тебе, незнайому людину, сприйматимуть, як відреагують на ті чи інші слова. Однак невизначеність і сумніви швидко розвіялися. Направду, наші військові надзвичайно вольові та оптимістичні люди. Вони ще всім нам можуть настрої підняти і підбадьорити (звісно, є винятки, але вони поодинокі). У медзакладі намагаюся працювати в форматі індивідуальних зустрічей (хоча в умовах лікарні це зробити важко) та невеличкими групами. Хтось із поранених на війні виявляє бажан-

шити їхнє одужання. Нещодавно придбали для одного хлопця олівці для малювання, купували прапорці для підняття морального стану військових. Також завдяки підтримці моїх друзів-волонтерів для одного пораненого придбала у подарунок браслет на зап'ястя з національною символікою. Організуємо закупівлю простих подарунків до календарних свят, влаштовуємо приємні сюрпризи - робимо, що в наших силах і навіть більше.

- Є бійці, які отримали дуже важкі поранення та довго лікуються в госпіталі, плюс вони родом із територіально віддалених областей. До них ніхто не приходить, не навідує - рідня далеко або її вже немає. Таких людей хочеться підтримувати більше, частіше навідуватися і допомагати за першим покликом, - ділиться роздумами пані Олеся. - Волонтерів-психологів у службі дуже не вистачає, в спільноті будуть раді підтримки. Крім того, нам потрібно передбачити та підготувати сприятливий ґрунт, аби ці люди в майбутньому якомога легше інтегрувалися в наше суспільство. Від себе хочу попросити, якщо бачите десь військового, неодмінно проявіть

лояльність та позитив. Намагайтеся бути терплячими, уважними та доброзичливими - їм цього дуже бракує. Наостанок зазначу, що я неймовірно горда, що у нас такі круті, хоробрі та сильні хлопці й дівчата, які захищають нашу Україну. Важко буває визначитися, хто чий надійний тил, але скажу відверто - нам дуже пощастило народитися саме в цій країні, адже маємо незламну та непереможну націю.

Розмовляла
Вікторія МЕЛЬНИК
Світлини надані
Олеся ОЛІЙНИК

бажання відвідувати вінницькі госпіталі з пораненими бійцями та підтримувати тих і словом, і ділом.

- Потрапити до поранених в медичні заклади спочатку було дійсно непросто. Адаже потрібні спеціальні дозволи, які надає лише військове керівництво. Отримати їх нам вдалося завдяки старанням Сергія Міщука. Коли врешті отримали дозвіл, то поводитися дуже

просто вивговоритися (розповісти про наболіле за довгий час), інший - воліє обговорити якусь конкретну ситуацію, але головне правило - не лізти в душу, так би мовити, без дозволу. Ми можемо також допомогти із вирішенням їхніх побутових запитів, особливо якщо це зможе покращити моральний стан наших бійців, підбадьорити їх - все, що здатне пришвид-

Швейцарці пропонували трамваї... Іллінцям

(Закінчення.
Початок на 1 стор.)

Але справа не стільки в розширенні професійного переліку, скільки в поліпшенні якості навчального процесу, база для якого постійно зростала. На рубежі тисячоліть тут створили регіонально-практичний центр із вивчення вітчизняної і зарубіжної техніки і прогресивних технологій вирощування сільгоспкультур. Тоді ж в Іллінцях відкрили міжрайонний консультативний відділок Українського центру підтримки та розвитку фермерства, створений на основі спільного американсько-українського проекту.

Маючи дружні зв'язки із зарубіжжям ще до приходу в цей заклад, новий директор почав активно використовувати їх для обміну досвідом та проходження практики нашими студентами, що давало їм можливість ще й непогано заробити. Звісно, незрівнянно впевненіше за кордоном почувалися ті, хто краще знав іноземні мови. Ось чому і цьому питанню у навчальному закладі стали приділяти більше уваги.

Співпрацю розвивали з більшістю країн центру та півночі Європи. Але спершу найпліднішою вона виявилась із Швейцарією. Завдяки тому, що керівника швейцарської фермерської асоціації Райнера Закса Василь Васильович знав ще із тих «калінівських» часів, той посприяв у налагодженні співробітництва з Швейцарським аграрним коледжем у складі Бернського університету. А потім добрі справи з тієї країни поспішали, ніби з рогу достатку. І не лише в питан-

нях аграрного виробництва. Завдяки частковому фінансуванню швейцарців чимало сіл у різних районах Вінниччини отримали питну воду, яка, на жаль, від наших селян ховається все глибше. А якось під час зустрічей у тій країні Василю Пиндусу запропонували забрати в свої Іллінці... трамваї, зняті у прекрасному стані з ліній найбільшого міста країни Цюріха тільки через те, що не відповідали вимогам перевезення людей з фізичними вадами. Оскільки наші трамваї ще далі від тих вимог, то чому б не погодитись? Щоправда, якщо таких транспортних ліній в Іллінцях немає і не намічається в найближчій перспективі, то випало скористатись тією пропозицією Вінниці.

Але й ці тодішні плоди співпраці із швейцарцями не найважливіші. Завдяки підтримці з боку Швейцарської агенції розвитку та співробітництва в нашій країні створили асоціацію «БіоЛан Україна», яку й очолює Василь Васильович. У Києві відкрили представницький офіс, а в Іллінцях - консультативний департамент. Іллінчани взяли участь і в створенні першого у нас сертифікаційного центру «Органікстандарт». Його послуги оцінювались порівняно недорого, але видані сертифікати визнані і за кордоном.

Директор з групою викладачів коледжу видав підручник «Основи органічного виробництва». А ось цього року за підтримки колег з Немешаєво випустили в світ сучасний підручник для очного і дистанційного навчання «Основи органічного рослинництва». А тоді вони ж першими в нашій державі

розпочали навчання студентів цього популярному в світі і такому важливого для здоров'я людей виробництву. Асоціація першою з України взяла участь у міжнародній виставці відповідної продукції в німецькому Нюрнберзі. До речі, саме з Німеччиною в питаннях обміну досвідом нині коледж співпрацює найбільше. Також за найактивнішої участі іллінчан щорічно організовуються виставки-продажі такої продукції в Києві...

Коли 2012 року на засіданні президії Національної академії аграрних наук розглядалось питання «Наукове забезпечення та перспективи органічного виробництва в Україні», доповідь робив директор Центру Інституту землеробства НААН України доктор сільськогосподарських наук Віктор Камінський, то співдоповідь - директор Іллінецького технікуму Василь Пиндус, який лише готувався до захисту дисертації й успішно захистив її невдовзі.

- Наше законодавство, - сказав він після засідання президії кореспонденту «Вінниччини», - поки що аж ніяк не захищає виробників органічної продукції. У нас безбажно «позичують» слово «Біо» для назв продукції навіть ті, хто встановлює рекорди врожайності за рахунок внесення рекордної кількості хімічних засобів. Вони безкарно - у подвійному матеріальному виражі, ми відповідно - у програвші, але не здаємося. Члени асоціації широко проводять просвітницьку роботу і вірять, що незабаром виборці зможуть запровадити той «органічний» закон. Бо

гріх - «захімічувати» настільки родючу землю, заодно вдаряючи по здоров'ю наших багатостраждальних людей.

Тим часом використання передового виробничого досвіду, запровадження нових сортів і навіть культур дозволило відчутно зміцнити економічний стан закладу, його технічну оснащеність. Вдалося націлити на результативну працю на полях, фермах і в саду студентів і весь трудовий колектив. Але ініційоване командою «зверху» перебування технікуму в «обіймах» Вінницького аграрного університету підкосило один з кращих закладів такого профілю в Україні. Важко далася Василю Васильовичу боротьба за незалежність, яка руйнувала занадто круті плани декого. «Неслухняному» директору навіть погрозували кайданками! Але він до півтора десятиліття тому вивільнив технікум з «обіймів», не давши задушити в них, як це згодом траплялося з деякими іншими закладами.

Після того доводилося переживати і зраду деяких колишніх друзів. Окремих через ту ж колишню дружбу, як мовиться, підібрав на свою голову незадовго до того на узбіччі. Ото «вдячність»! Але й це не вибило його з колії. Саме з його подальшим перебуванням на посаді в колективі пов'язують стабільність та здатність долати труднощі сьогодення, яких, на жаль, вистачає. Як і більшість українців, працівники коледжу активно долучаються до волонтерської діяльності, є вони і серед захисників України на офіцерських посадах. Василь Васильович допомагає

розв'язувати проблеми й за межами свого колективу. Не випадково його вже вкотре обирають депутатом обласної ради. Звідкіля чоловік черпає наснагу? Схоже, у нього надійні тили. І дружина Зоя Анатоліївна, і доньки Альбіна та Сніжана, і внуки Євелінка, Захарчик, Артемко додають йому творчого настрою як у роботі, так і поза нею. Бо Василь Васильович справді особистість творча. Грає на ряді музичних інструментів, пише вірші і картини. Особливі його досягнення у крайньому з цих напрямків: читальню залу Іллінецького аграрного фахового коледжу прикрашає ціла галерея його робіт. Батька й дідуся радує, що і його нащадки пробують свої сили в цих справах, також добиваються певних успіхів. А ще важливо, що працівниками виросли доньки і своїх діток виховують такими ж.

До речі, Альбіна й Сніжана починали здобуття освіти із «батьківського» технікуму, а потім продовжили здобуття вищої освіти. Як і багато хто з кращих студентів це робить - у вишах Києва, Вінниці, Одеси, Умані, Білої Церкви, Житомира... Якщо ж додати, що й мати працює в коледжі, то можна уявити, наскільки зріднилась сім'я, вся родина з цим закладом. Але й Писарівки, що за Калинівкою, не забувають, нерідко бувають там. Бо ж і вона наряду з Іллінцями виводила всіх їх у люди, на гідну дорогу.

24 грудня Василю Васильовичу Пиндусу виповнюється 60. Гарна дата гідної людини. Широ вітаємо!

Галина БУХТА,
Микола КАВУН

Одна з найкращих в Україні

Акваріуми з рибками - заспокоюють, гризуни - розслабляють, плазуни - заворожують - все це та багато іншого природного надбання має у своїй власності Вінницька обласна станція юних натуралістів.

Завідувач відділу біології та сільськогосподарства Сергій Рекшенюк трудиться на станції з 2005 року. Каже, що роботу свою любить, але фахівців в ній щороку меншає. Головну роль в плинності кадрів відіграє оплата праці.

- Нелегке це задоволення - утримувати значну кількість тварин і в таких умовах, як ми створили на станції. Адже потрібні якісні та різноманітні корми, умови утримання, відповідні площі. Вважаю, що наша вінницька станція одна з найкращих в Україні (окрім столиці, Київ поза конкуренцією). Ознайомча база з фауни у нас представлена досить широко: маємо все й потроху. От тільки вузькоспеціалізовані фахівці бракує, аби розвивати такі напрямки, як, наприклад, орнітологія. Хочеться також відмітити роботу наших представниць у Гайсині та Тульчині, разом з якими ми беремо участь в обласних та Всеукраїнських конкурсах. Окрім того, проводимо екскурсії в закладі для гуртківців, учнів, студентів, вчителів та всіх бажаючих. Школярі таким чином дізнавалися про нашу роботу, а згодом записувалися до нас на гуртки, - зазначив викладач.

- На базі станції у нас працює акваріумна зала з 13 експозиційними акваріумами та виставкова зала з тераріумами. В багатьох акваріумах добре себе почувають водні рослини, які є його окрасою та доповнюють внутрішню екосистему, сприяючи очищенню води. Догляд за такими рослинами подекуди буває навіть складнішим, ніж за самими рибками. Тут важливе значення має температура води в акваріумах та

конкуренція підводних рослин з водоростями.

Якщо говорити про декоративну рибу, то найперший вид, про який згадують люди - золота рибка. По факту її далекий родич - звичайний річковий карась. Згадана рибка може й не мати суцільного забарвлення, зустрічаються рудо-білі,

повністю «золотаві» та білі представники цього виду. Її походження пов'язують з китайським карасем, а з'явилася вона від генної мутації цього виду. Рибки і земноводні, якщо їх малими помістили до акваріума, будуть рости відповідно до розмірів свого місця перебування, це не є головний чинник їх росту, але він має місце бути. Якщо об'єм акваріума замалий, то рибка відчуватиме стрес, а це негативно відобразиться на її рості.

В акваріумах станції також ме-

шкають декоративні пангасіуси, рослиноїдні соми з ротиками-присосками, мікс рибок-малюків (меченосці, гупі), креветки, равлики хелена та меланія). Рибки тут поділяються на тих, хто розмножується ікрою, та живородні. Останні одразу після народження швидко адаптуються до самостійного життя,

однак вони потребують особливої подрібненої корму, бо через свої мініатюрні розміри не здатні споживати звичайний.

Майже всі акваріумні рибки мають своїх родичів у дикій природі. Щоправда, ті обходяться без яскравих кольорів у забарвленні, що, власне, і зберігає їм життя в природних умовах. Кожна рибка має свій характер, розбишак доводиться відсаджувати в інші акваріуми або й взагалі ізолювати від його подібних. Маленькі рибки добре звикають

між собою, а коли підрастають, то починають ділити територію, через це переважно й кусаються. Наприклад, рибки з озера Малаві - малавійські цихліди, дуже територіальні істоти. Самочки цього виду виношують своє потомство в роті: спочатку це ікринка, яка згодом перетворюється на малька. За цей час рибка сильно худне, адже поєднувати таке материнство з повноцінним харчуванням майже неможливо.

Для початківців в акваріумній

справі Сергій Рекшенюк радить найперше звернути увагу на місце для акваріума у помешканні. Там не має бути багато сонячного світла, оскільки це сприятиме росту шкідливих водоростей. Середнє природне освітлення - найкраще для комфорту рибок. Щодо їхнього харчування, то деякі сухі корми можуть викликати алергію в певних категорій людей, тож потрібно враховувати і цей момент або ж замінити сухі корми на заморожені.

Керівник гуртка рекомендує починати наповнення акваріума з бюджетних рибок невеликого розміру, обирати місце для акваріума не в кімнаті відпочинку (адже фільтр та компресор створює певний рівень шуму) і не поруч з дверима. Не менш важливе значення для здоров'я рибки має якість води, у якій вони проживають: жорстка чи м'яка. Від нинішніх відключень світла страждають і водні рослини, і самі рибки. Оскільки в акваріумі перестає працювати фільтр та компресор, які покликані допомагати насичувати воду киснем.

Для домашніх черепашок також дуже важлива температура в місці

їхнього утримання (+25°C) та збалансоване харчування. Жабкам краще жити окремо. Риба малих розмірів є кормом для них, а для великої риби сама жаба може стати обідом.

На другому поверсі в експозиційній залі станції можна побачити: палочників, морських свинок, хом'яків, кроликів, ігуану, папуг, бородату агаву, павуків, декоративних тарганів, равликів ахатін і змію (масового полоза). Майже все можна погладити, погодувати і доторкнутися. Справжня тваринотерапія для дітей і дорослих.

- Іноді нам на станцію приносять різних домашніх тварин. Цікаві екземпляри можемо взяти на утримання, але беремо виключно здорових особин, щоб не наразити на небезпеку захворювання інших мешканців станції. Коли маємо природний приріст тварин, то можемо поділитися ними з нашими гуртківцями. Тоді й в нас місце звільняється, і дитина щаслива, бо знайшла нового друга, - зазначив Сергій Рекшенюк.

Спілкувалася
Вікторія МЕЛЬНИК
Фото автора

Лідер юннатівського руху

Ім'я цього знаменитого подільського педагога-новатора, невтомного ентузіаста юннатівського руху в Україні, невідоме сьогодні більшості з нас, хоча свій трудовий шлях він розпочинав саме у Мурованокуріловецькому районі.

Федір Степанович Бацура народився 5 травня 1913 року в селі Вільховець Новоушицького повіту Подільської губернії у сільській родині Степана Парфентійовича та Олександри Тихонівни Бацурів. Ще з дитячих років він захоплювався різноманіттям природи рідного краю, а батьки привчали його до сумлінної хліборобської праці.

Після закінчення Вільховецької школи сімнадцятирічний юнак розпочав вчительську діяльність вчителем молодших класів, маючи жагу до знань про природу і любов до обраної професії. Згодом йому вже довірили викладати природничі дисципліни в селах Вербоваць, Березова (нині село Наддністрянське) і Погоріла (нині село Дружба) колишнього Мурованокуріловецького району.

Молодий учитель запам'ятався колегам і учням ще й своєю чуйністю та людяністю під час жахливого голоду, коли більшовицькі хлібозаготівачі витрусили в місцевих селян все до останньої зернини, але не зуміли конфіскувати у школі насінний фонд дослідних ділянок, урожай з яких він припас на майбутнє і зумів приховати від тих горе-активістів. Цим життєдайним насінням таємно від комуністичної влади Федір Степа-

нович рятував від голодної смерті своїх знесилених учнів і колег, насилаючи їм безцінні зерна в кишені або даючи качани кукурудзи, щоб заховали під дитячі сорочки і несли додому, з єдиним до них проханням - з'їсти і нікому про це не розповідати...

Працюючи у сільських школах Мурованокуріловецьчини, Федір Степанович одночасно навчався спочатку у Бердичівській педагогічній школі (нині Бердичівський педагогічний коледж), а згодом на заочному відділенні Кам'янець-Подільського учительського інституту. Проте диплом про закінчену вищу освіту не встиг отримати, бо на випускні іспити у вузі припав початок німецько-радянської війни. Через важку хворобу, перенесену у довоєнні роки, до лав Червоної армії мобілізований не був і участі в бойових діях він не брав, але, ризикуючи життям, вдома змайстрував радіоприймач, писав та поширював листівки і повідомляв фронтові новини «Совінформбюро» односельчанам та євреям, ув'язненим у новоушицькому гетто. Разом з матір'ю таємно допомагав їжею односельцям-в'язням гетто у селі Калюс, що знаходилося поблизу Дністра, де ледь не потрапив під кулі місцевих поліцаїв і дивом врятувався від розстрілу. Та його ніхто не зрадив, не спокусився на німецькі гроші і не видав поліцаєм та нацистам на розправу!

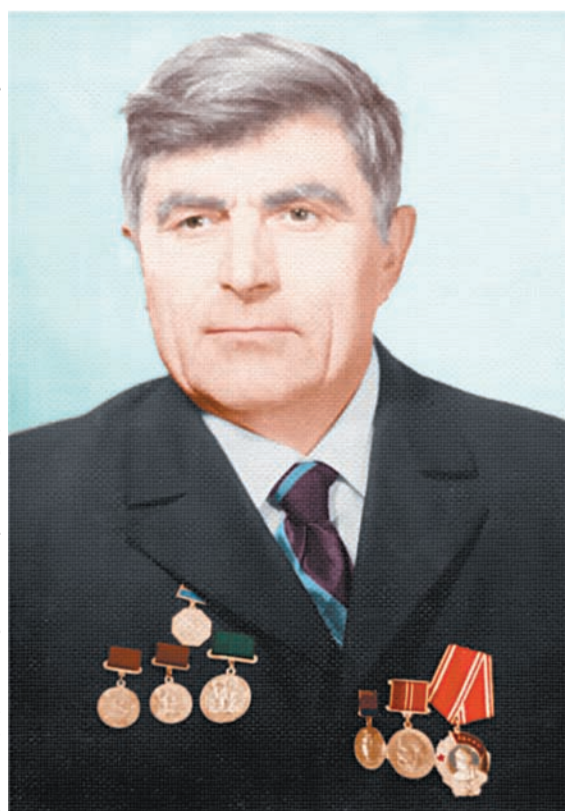
Після вигнання фашистських окупантів з Поділля Федір Степанович знову продовжив педагогічну працю в Мурованокуріловецькому

районі. А з 1947 по 1975 рр. він працював учителем біології Вільховецької середньої школи, де розкрився його педагогічний, науковий і творчий талант, вчительський хист...

Ще на початку 50-х років Федір Степанович став визначним лідером юннатівського руху в Україні. Педагоги з різних куточків країни приїжджали в школу вивчати його досвід, про що свідчила на своїх сторінках тогочасна педагогічна преса.

Будучи гармонійно розвинутим, посилено займаючись самоосвітою, творчо застосовуючи спадщину відомих педагогів, створив власну ексклюзивну модель викладання біології в середній школі. Суть її полягала у різноманітності форм викладання матеріалу на уроках для активізації пізнавальної діяльності, використанні численної власної виготовленої наочності, запровадженні рейтингового методу оцінювання знань і системи бонусів за позакласну роботу...

Завдяки його ентузіазму, таланту художника, захопленню фото-

радіоспавою та майстерному володінню різними інструментами, для навчання та позакласної роботи в школі був створений перший на Хмельниччині зразковий біологічний кабінет, гурток юних натуралістів, функціонувала теплиця і парники, де вирощували розсаду овочів, квітів і ранню городину, була мініферма з утримання хутрових звірів, крильчатник, пасі-

ка, різноманітні дослідні ділянки. На двохгектарній площі розміщувався сад, польова, овочева та кормова сівозмінні, виноградник та ягідник, де учні навчалися агротехніки вирощування плодово-ягідних, зернових і технічних культур та закладали наукові експерименти.

Вільховецька середня школа потопала в квітучих садах, зелені газонів, декоративних кущів і дерев дендропарку та пахучих барвистих квітах, висаджених і доглянутих дбайливими руками школярів та їх Учителя. Тривалий час школа була базовою в регіоні для проведення семінарів та нарад з вивчення сучасних методів викладання біологічних дисциплін.

За плідну діяльність у сфері розвитку народної освіти вчитель Федір Бацура був відзначений багатьма тодішніми нагородами.

У молоді роки Федір Степанович мріяв стати науковцем, адже мав до цього неабиякі здібності й хист. Поряд з учителюванням він писав кандидатську дисертацію, яку не зміг захистити через відсутність інститутського диплома.

Ф. С. Бацура відзначався надзвичайно високою працездатністю, тривалий час працював без відпусток і вихідних. Школа була для нього змістом життя, і заради неї та її учнів він усвідомлено йшов на самопожертву, хоч би як пафосно це не звучало сьогодні.

Земний шлях знаменитого педагога-новатора завершився 31 березня 1982 року у рідному селі Вільховець. З 2013 року його ім'я носить місцева школа.

Василь СЕРВЕТНИК
Муровані Курілівці

Тетяна РОМАНЧА: «Виглянувши у вікно з другого поверху, я побачила «бетеер», авто і багато окупантів...»

Цю історію вперше почув від іллінецької волонтерки Оксани Попик. Коли всі обрані до керівних органів тутешньої громадської організації «Спілка учасників АТО та ветеранів інших бойових дій» чоловіки вирушали на передову, ключі від спортивного кабінету довірили їй, бо саме вона роками найактивніше співпрацювала з ними як представниця місцевого управління соцзахисту. І коли на початку травня Оксана Олександрівна з донькою Олександрою і її подружкою Єлизаветою взялися готувати благодійний захід над ставом в Іллінцях – з гітарами, юшкою, шашликами, до них підійшла жіночка з вимушених переселенців і запропонувала свою допомогу, а саме: додати до дійства дитячу частину. Тетяна виявилася херсонською волонтеркою з досвідом аніматорки, а її вклинення в програму було змістовним, захоплюючим і дуже доречним.

Вражало й те, що хоч вона спочатку спілкувалась російською, доволі швидко перейшла на українську і взагалі у місті стала своєю. Зважаючи на її активність і цілу низку інших плюсів, їй запропонували роботу в міському будинку культури, де стала художнім керівником. Тетяна Романча погодилася відповісти на низку запитань і виявилася цікавою співбесідницею.

- Тетяно Миколаїво, спершу, будь ласка, про довоєнний період свого життя.

- Я родом з північної околиці Херсонщини. На відміну від самого обласного центру, моя мала батьківщина не русифікована. Суржик забавою, це так, але проросійські настрої поодинокі.

Свого часу я закінчила Одеську національну юридичну академію. Популярний фах, але зізнаюся: не лежала до нього душа. І коли п'ятнадцять років тому поселилася в Херсоні, де вийшла заміж, народила Настуню і Мишка, яким нині тринадцять і десять років, моє основне заняття змінилося само собою. Професійно присвятила себе організації дитячого дозвілля, відкри-

ла відповідний салон, який став відомим у місті.

У чоловіка, землевпорядника за професією, свій бізнес і офіс. Мій супутник по життю належить до тих, хто в політичних питаннях орієнтується краще за мене, і можливість нападу окупантів на нас передбачав. Тому й пропонував вивести дітей завчасно. Як і більшість українців, я сподівалась, що все обмежиться брязканням зброєю з півночі.

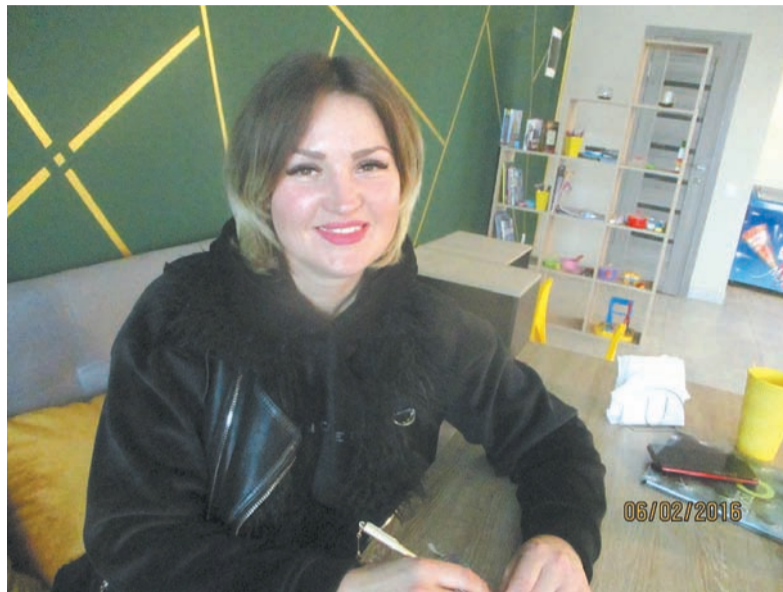
- І як зустріли страшну звістку 24-го лютого?

- У нас одразу ж почалися бої. Сім'я моєї двоюрідної сестри мешкає біля Антонівського мосту, тому зблизька бачила те жахіття і перебралася до нас. Ми почали волонтерити у відомій організації, очолюваній Іриною Саліховою. В першу чергу організували купання ліків по аптеках, бо вже стало відомо, що загарбники як тільки добирались до медикаментів, безбожно все грабували. Коли ж свідомо заблокували Чорнобаївсь-

ку птахофабрику і мільйони курей виявились приреченими, ми поспіхом рубали, парили й скубли їх, аби нагодувати голодне місто.

Справжній жах моя сім'я пережила у перший тиждень квітня, коли якогось вечора загавкав наш звичайний спокійний пес. Виглянувши з другого поверху, я побачила «бетеер», авто і велику кількість окупантів. Вони освітлювали все навколо. Як і в усіх людей творчої праці, в мене розвинута уява, яка вже

малювала жахи майбутніх катувань, які нам загрожують. Коли зайти направлялись у наш бік, раптом на вулиці з'явився хлопець, який порушив комендантську годину, й окупанти відволіклися на нього. Можливо, саме він своєю появою нас врятував. До речі, комендантська година тут і там - це велика різниця. Якщо тут з порушенням розберуться та ще й за потреби допоможуть людині, то там могли відкрити вогонь на ураження. Тому вже навіть після обіду рідко хто наслідуювався вийти на вулицю.

Після того випадку ми прийняли рішення, що я з дітьми маю негайно виїхати. Але кудю? Глухішу дорогу в напрямку Миколаєва, якою багато хто встиг евакуюватись, загарбники виявили і почали обстрілювати, люди там загинули. Вирішили ризикнути в напрямку Снігурівки і Баштанки Миколаївської області. Пройшли величезну кількість ворожих блокпостів. Ми вже настільки напружувались під час тих перевірок, що й не одразу вловили, коли втрапили на контрольовану нашими територію. Ніби прокинулись, коли побачили синьо-жовті шеврони і втішання українською мовою: «Заспокойтесь, розслаб-

тесь, вам уже нічого не загрожує».

- Чи вдалося вибратись з окупації чоловікові?

- Так, він теж на Вінниччині, але не в Іллінцях. Оце і все, що поки що можу сказати.

- Як ви потрапили в Іллінці?

- Перед евакуацією особливо не задумувалась, куди їхати. Головне - вибратись з того «путінського раю». Моя давня знайома Наталя родом з ваших країв й порадила їхати сюди. Дуже вдячна і їй за цю підказку, і всім тутешнім людям. Тому хотілося одразу ж долучитися до волонтерських справ, але на реабілітацію пішов цілий місяць. На перших порах я навіть на хвилину боялась випустити дітей зі свого поля зору.

Тим часом було соромно за ту частину вимушених переселенців, хто свою активність проявляв висловлюванням претензій. Мені ж хотілося допомагати місцевим волонтерам. Тоді-то і вийшла на Оксану Попик.

- Як вам вдалося швидко стати україномовною?

- Як я вже говорила, з дитинства спілкувалася суржиком, а півтора десятиліття тому в Херсоні переїхала на російську, бо він, на жаль,

переважно русифікований. Про причини і якими можуть бути наслідки, ми тоді не задумувались. Це вже тепер знаємо, що голодомор українців найбільше лютував по селах, які найкраще зберегли національну ідентичність, щоб потім тисячами заселяти у спорознілі хати росіян і навіть білорусів, а згодом сунуться їх «захистити».

Тобто я тепер взялася очищати свій суржик і вдячна всім, хто мені допомагає в цьому. Щиро вірю, що переважна більшість моїх земляків займеться тим же.

- Чи знали ви когось з колаборантів особисто і хто насамперед опинився серед них?

- Особи з перевищеною самооцінкою або горланили в проросійських партіях, або сиділи тихенько, ніби миша під віником, і чекали слушного моменту, аби тепер одним махом задовольнити свої амбіції. Люблять вони наголошувати, що керували ви, а тепер, мовляв, ми покеруємо. І намагаються «керувати». На лівобережжі Дніпра навіть бувало таке. Знахобнілий окупант кличе на заграбу територію свою дівчину, шляхом мародерства влаштує весілля, а колаборанти роблять йому «подарунок» - з будинків, тимчасово залишених нашими евакуйованими, мовляв, вибирай, що подобається! Біля ворогів і самі безмежно наживаються.

- Херсон визволений, додому не збираєтесь?

- Після звільнення місто часто обстрілюють вороги, щоб побільше нашкодити. Саме тому ми й не поспішаємо повертатися. Якщо командування ЗСУ і наша влада просять не робити цього, то й ми самі вже розуміємо: у малозаселеному Херсоні буде і легше тих колаборантів виловити, взагалі презимувати й атакувати звідти ворога, щоб з усіх окупованих земель вибити.

Що я зробила після звільнення Херсона, це перебрала більшу частину своєї робочої атрибутики в Іллінці.

**Спілкувався Микола КАВУН
Фото автора і з Фейсбук**

Цікаве воно, життя переселенське

У мене тут давня подруга озвалася. Здається, ще зі студентських часів не бачилися і не спілкувалися. Вона на старших курсах народила, взяла «академку». А потім і на заочне перевелася. Яюсь так нас життя і розвело.

Аж оце знайшла мене у ФБ.

Виявляється, вони з чоловіком жили на Херсонщині, під окупацією побували. Як тільки наші звільнили, русня їхню хату розбомбила. От і повернулися на батьківщину, в татову хату, яка вже давно порожня стоїть.

Каже, це чи не єдина з порожніх, яку у селі переселенцям не віддали під житло. Тітка, мовляв, «відбила» у голови сільради. Наче знала, що їй із родиною знадобиться.

- Ти знаєш, наше село досить глухе. Ми в тата, ще як він жив, три роки тому були, то дві хати на вулиці жили й були. А це людей - як мурах, і з кожної дим із комина йде. Але так яюсь на душі важко - вулиця ніби й моя, а всі чужі люди навколо...

Тітка каже, поприїжджали «від дамбаса до мамбаса». Мовляв, не переживай, перезна-

йомишся. Бо як почали світло відключати, зразу з хат всі до воріт повилазили, а тепер і на оденки одні до других починають ходити.

Розказує, що до баби Маладжихи на курси ходять дівки: вона їх вчить у печі підпалки (це щось трішки на чабатку схоже - авт.) на дні печені готувати. Страшенно баба пишається, навіть трохи на тих городських спогорда поглядає. А днями видала, що до весни вони яюсь та й вилюдняться, зробляться нормальні і почнуть за межу сваритися.

Антоніна МНІХ

Яблука з осіннього саду

Надворі вже захурделилися першим снігом - завмерли ліси і переліски в очікуванні зими, а в садах на безмежному вітті ще можна побачити де-не-де червонобокий чи жовтуватий м'ячик яблука. Як теплий промічок літа, що давно відкотилося за обрій, як спогад дитинства і наступаючих Миколаївсько-Різдвяних свят.

Як правило, о цій ранній зимовій порі дефіциту яблук немає, але всі вони вже зібрані, упаковані по корзинах і ящиках, відлежуються в льохах чи коморах, сповнюючи приміщення своїм терпким неповторним ароматом.

А тут - яблука... На снігу, як у популярному колісь шлягері, у двох великих ящиках обабіч центральної вулиці села.

Сьогодні, темно-вишневого кольору, лискучі, мов Великодні крашанки.

Першими їх надібали діти, потім підходили й сусіди - хто з відречком, хто з пакетом - носили з тиждень, вистачило всім.

Цей подарунок із зимового саду зробив односельця Олег Михайлович Белінський. Кілька років тому він розбив на покинутому сусідському городі молодий яблуневий сад, який цьогогоріч віддячив щедрим урожаєм.

Разом з дружиною Галиною Іванівною - знаним в районі і області фахівцем у галузі тваринництва вони збудували гарний дім, виростили двох хороших синів, а тепер дочекались і радості буяння яблуневого саду. Знаю Олега Белінського ще по сільській

роботі в молодіжному середовищі як відповідального працівника, доброзичливу і людяну людину.

Відрядно, що ці риси не покинули його характеру й донині.

А найвища подяка його доброму вчинку - незрадливий дитячий усмішки. Довелося уроків маленькі школярки забігли до яблук на узбіччі Олегово саду - припали над ящиками, мов зграйка синичок - загомоніли, засміялися - значить, життя продовжується, попри всі випробування долі.

Раїса НІКОНОВА

*с.Тростянець,
Ямпільська громада*

Ольга Рудник: «Структура городніх культур змінюється...»

Класичним дороговказом для нашого народу назавше залишились побажання і чужому научитись, й свого не цуратись. А чи достатньо ми знаємо те своє? Зокрема, коли йдеться про справи не ідеологічні, а господарські...

Розмовляючи якось на ці теми з відомою не лише нашим читачам краєзнавчицею Ольгою РУДНИК з Паріївки Іллінецької територіальної громади, вловив, наскільки частина її розповідей перекується з почутими мною від старожилів і закарбованими пам'яттю в дитинстві фактами. Виникало чимало нових запитань. Отак і з'явилось це інтерв'ю.

- Ольго Григорівно, на початку шістдесятих років минулого століття на городах окремих грейдок було небагато. Селяни «еконومیли площу» висіванням переважно вросипну по картоплі: цукрових буряків, гарбузів, квасолі (окремими рядками), редиски, кропу, маку, віниччя і навіть поодиноких соняхів та амаранту - окультуреної щиряці з яскраво червоними волотями (притому жодного разу не бачив, щоб хтось його листки використовував у салат, рослину не без іронії просто називали «краса»)... А якщо десь загубилася і проросла торішня цибулінка чи часничка, то і її потрібно було залишити під час спроб навчитися сапати в цьому «вінегреті». Бо після кількох голодоморів українці стали надто скрупульозними щодо продуктів.

- Мною записано безліч розповідей земляків про історичні події і долі людські, а з тих записів впливає чимало цікавих речей. Зрештою, навіть читаючи «Кайдашеву сім'ю» І. Нечуя-Левицького, ми відчуваємо, наскільки був століттями усталений побут українських селян. Але багато що поламало той Жовтневий переворот у Петербурзі і поразка України в громадянській війні, а добивала все подальша внутрішня політика більшовиків.

Поки люди мали свої поля, там вони сіяли просо і гречку, пшеницю і жито, ячмінь і овес... А вже споконвічно наші предки вживали найбільше каш з цих рослин і пекли хліб. Але так зване розкуркулення нанесло страшного удару по

наших селянах. Найкращих господарів з них замаскована під назвою «срср» імперія спрямувала освоювати загарбані свого часу московією землі Сибіру і Далекого Сходу. А тих, хто залишився, так званих середняків і бідняків, фактично перетворила у рабів ХХ століття, вимушених працювати від зорі до зорі у насильно створених колгоспах «за паличку», тобто трудовень, на якій могла вийти і... пригорща зерна чи жменька цукру, який в наших краях перші колгоспники ділили навіть... ложкою. Оце заробіток! Бо майже все вищере не забирала собі держава.

- А що ж сталося з присадибними наділами?

- Кожному господарю на вже невеличкому городі доводилось сіяти хоча б клаптик жита з кількох причин. Саме околоток був важливим будівельним матеріалом, житні сніпки залишалися мало не єдиною покрівлею по селах аж до другої половини шістдесятих років. Цей фактор навіть важливіший, ніж корисний і смачний житній хліб. За тодішньої забур'яненості жито відіграло свою роль і в сівозміні як надійний санітар ґрунту. Нарешті, не слід забувати й обрядове значення жита. Шкода, що невисока закупівельна ціна на зерно і нижча, ніж у пшениці, врожайність, нині зробили в наших краях цю культуру надзвичайною рідкістю.

- Пригадується, в жито підсівали конюшину чи довговічнішу люцерну, аби мати хоч щось худобі на наступні роки...

- То вже дещо пізніше. А загалом домашня худоба десятиліттями жила впрогодою. Як я вже говорила, за рідкісними винятками, зерно давали мало, людям і самим не завжди вистачало. Тому поросят улітку випасали, а в зиму здебільшого не пускали, різали й засолювали, залишали хіба що льюшку, щоб злучити, отримати поросят і одне з них запекти на Великдень — так зване свячене поросятко. Нічим було навіть курей годувати, тому рідко їх утримували більш як пів десятка. Несолодко жилося і коровам, яким сушили бур'яни (їх вистачало), кукурудзиння, гарбузиння, картоплиння (цю культуру копали вже у вересні, але воно ще залишалося

з листочками) разом із пшеничною соломкою різали на січку і запарювали в цебрах. До речі, січкари теж довго були великим дефіцитом. Втім узимку корови здебільшого перебували в запуску, а якщо вже доїлись, то молока давали дуже мало: аби хоч теляті вистачило і в молочарню чи зрідка - найменшим дітям, бо сім'ї тоді були великими.

- Ще з однієї причини бракувало місця кормовим культурам — потрібно було посіяти бодай невеличку діляночку конопель. З них ткали полотно, пам'ятаю, ще дошкіллям сукав цівки у човник домашнього верста. Крім того, насіння конопель розтирали в макітрі — дуже смачно і корисно. А ось про майбутню наркотичну загрозу рослини селяни навіть не здогадувались.

- Зрештою, як і щодо маку. Перші наркомани, що прибули в наші села з півдня і сходу, легко користувалися легендою: «У моїй сім'ї тяжко хворі, а це дуже помічне». Добродушні селяни спочатку дозволяли робити надрізи і вимочувати той білий сік з рослини, що вже стала приреченою...

- Якщо повернутись на довоєнний город: які культури склали окремі грядки?

- Буряки борщові (смугасті білувато-червоні), які закусували в джечках, як і капусту, огірки (помідори в довоєнний час були рідкістю). Окремо росли і морква, часник, цибуля та численні висадки. Бо практично все насіння доводилось вирощувати самотужки.

- Наскільки знаю, ви постійно проживаєте в селі і у вас на очах відбувалося збагачення асортименту на грядках...

- Умов для цього було і залишається багато: глобальне потепління, зростання освітнього рівня селян і загальної культури харчування, ширша мережа насінницьких магазинів, активніша міграція, зокрема, поїздки за кордон стали звичайним явищем (ось вам «і чужому научайтесь...»).

Ще з середини і кінця минулого століття надійно прижились на городах буряки столові і кабачки, перець солодкий і листові овочі, повернулись кавуни, дині і забутий, витіснений ще в позаминому сто-

літті картоплею пастернак (корисніший за неї для здоров'я!), прибивається любителів вирощувати селеру і спаржеву квасолу, але особливо важливе збагачення різновидів капусти — синьої, цвітної, брокколі, кольрабі та інших. У лікувальних цілях використовували льон, тому до масової появи в магазинах і його старалися посіяти хоча б рядочок. Практичні люди багато що вирощують і за межами городів, наприклад, спаржу, фізаліс, топінамбур і навіть банальну петрушку в квітниках. Це вже нагадує елементи європейського методу потаже, коли роль квітників виконують насадження яскравих овочів, тобто вдало поєднуються красиве і корисне (на зарубіжному фото). Я переконана, що після нашої Перемоги у війні цей напрям прогресуватиме.

Одразу обмовилось, що тут не обмежують рідною Паріївкою, а маю на увазі куди ширші вітчизняні масштаби. Свого часу я навчалась в університеті і працювала на Буковині. Досі захоплююсь умінням тамтешніх селян запозичити щось позитивне за близьким до них кордоном.

- Але з різних причин ми ба-

чимо й інші тенденції. Скажімо, все менше картоплі на городах...

- Частково правильний курс. Пригадуєте рік, коли навіть на корм худобі її вже відмовлялись брати? Засипали навесні нею всі смітники. Ось і порахували люди вартість оранки, культивування, садіння, обробітку, копання й особливо — отрутохімікатів, якими останніми десятиліттями Україна активно запасається. Чи не краще за рахунок нових сортів, сівозміни та пошуку заміників цій «монокультури» наших городів звести до необхідного мінімуму її площі? Але з іншого боку, ми не маємо забувати, що свого часу саме вона рятувала людей у найтяжчі роки, тому й перегинів з її витісненням не треба.

Ще про одну сучасну тенденцію. У західних районах області вже не перший рік закуповують малину за ціною в рази дорожчою, ніж раніше. Добралась і до нас така новачія. Не дивно, що люди частину городів пускають під малинники...

Так, структура городніх культур змінюється внаслідок багатьох умов, і цей процес важливо вивчати, аналізувати й робити висновки.

Спілкувався Микола КАВУН

Снігозатримання в саду: як організувати та для чого це потрібно?

Чому снігонакопичення — важливе?

Сніг взимку для нашої кліматичної зони є життєво необхідним. Хоча цього року він в дефіциті: за нестачі снігу потерпають озимі рослини, плодові дерева і чагарники, а також багаторічні трави. А вже сніговий покрив не тільки рятує їх від вимерзання, а й збільшує запаси ґрунтової вологи навесні. А ґрунт під сніговою ковдрою не піддається зимовій вітрової ерозії, та й завдяки рясному зволоженню легше переносить і сильні весняні вітри.

1 кг снігу — це майже 1 літр талої води. А 1 куб. м (залежно від щільності снігу) дає від 50 до 250 л води. Тала вода — це відмінне добриво: 1 кг снігу містить до 7,4 мг азоту і трохи фосфору. До речі, найбільше азоту містять інші.

Погодна статистика засвідчує: найчастіше квітень, травень і червень виявляються посушливими. У зв'язку з цим дуже різко зростає роль зимового снігонакопичення. Цей захід активно застосовують в США, Канаді, Німеччині та Франції. До того ж снігозатримання дозволяє збільшити урожай у 1,5-2 рази.

1 см снігового покриву підвищує температуру ґрунту на 1 градус. Щоб рослини не замерзли навіть у сильній мороз, товщина снігу повинна бути не менше 20-30 см. А краще (для повної гарантії) на 15 — 20 см вище.

Відтак, дуже важливо максимально затримати сніг у полях та у садах. А вже навіть за достатніх опадів, шар снігу може бути недостатнім через, наприклад, часті відлиги або сильні вітри.

Щити, полімерна сітка, гілля дерев та чагарників — все це може стати інструментом снігозатримання

Відмінно допомагають снігозатриманню розставлені по всій ділянці щити. Вони можуть бути з вербових прутів, зрізаних пагонів малини, кукурудзи, топінамбура, листів фанери або товстого картону, шиферу, старих дощок.

Щити виготовляють висотою 80-100 см. Вище не потрібно: їхня висота ніяк не впливає на кількість затриманого снігу.

Встановлено, що основна (до 70-80%) кількість снігу переноситься в приземному шарі на висоті до 20 см.

Щити треба встановлювати суцільними рядами перпендикулярно напрямку домінуючих на ділянці вітрів на відстані 10-15 м ряд від ряду. І ще: щити не повинні бути суцільними — як мінімум 50% просвітів. Мало того, що на їх виготовлення піде менше матеріалів, то ще й сніг більш рівномірно розподілиться по ділянці.

За щільними щитами швидкість вітру різко падає, в результаті чого утворюється крутий, але короткий сніговий вал.

Також для затримання снігу можна використовувати обрізані восени гілки дерев і чагарників, зв'язавши їх в пучки і розклавши по ділянці навколо стовбурів плодових культур.

Все частіше для снігозатримання застосовується полімерна сітка. Вона легка і компактна, в разі зміни напряму вітру її нескладно перенести з одного місця в інше. Крім того, завдяки своїй проникності вона може встояти навіть проти сильних поривів.

Деяким рослинам снігозатримання шкодить

Не всі рослини люблять надмірний покрив снігу. Так, вишням, сливам та чорноплідній горобині при

висоті снігового покриву понад 1 м загрожує випрівання. Не любить великої товщі снігу і суниця садова. А ось кущі смородини, агрусу та малини можна накривати повністю: їх плодові бруньки не дуже стійкі до морозів і без захисту можуть промерзати. Головне, правильно розподілити снігову масу.

Якою має бути оптимальна висота снігового покриву для рослин, щоб уникнути випрівання:

- суниця — до 80 см;
- малина, ожина, вишня, слива, аронія — до 100 см;
- яблуня, груша, обліпіха — до 120 см;
- смородина, йошта, агрус — до 100-130 см.

Чому не варто утоптувати сніг навколо дерев?

У багатьох садівників снігозатримання асоціюється з утоптуванням снігу навколо стовбурів дерев. Але чи насправді це корисно? Прихильники вважають, що утоптаний сніг краще захищає коріння від холоду, не дозволяє мишам дістатися до кори, а навесні тане повільніше, тому земля і залишається довше вологою. У противників — інша думка. По-перше, пухкий шар

снігу краще тримає тепло, оскільки в його порожнинах накопичується повітря. По-друге, для мишей щільний сніг — не перешкода.

Ущільнений і скрижанілий, тим більше ще й прикритий соломкою або гноєм, сніг навіть шкідливий посадкам. Крона, прогріта яскравим весняним сонцем, починає прокидатися, а коріння все ще спить: ґрунт не тане.

Що стосується затримки вологи, то справді: ущільнений сніг тане повільніше. Але не всім деревам це корисно. Тим, які пробуджуються рано (вишня, черешня, слива), сніг, що не розтанув, зашкодить. Не варто утрамбовувати сніг і навколо рослин, у яких підпріває коренева шийка (абрикос, повстаня вишня і чорноплідна горобина).

Утрамбовування може бути корисним таким рослинам, які розкривають бруньки пізніше, — груша, яблуня.

Навесні завдяки талим водам ґрунт зволожується на велику глибину. За даними фахівців, навіть в найсприятливіші роки осінні опади зволожують ґрунт лише на 20-30 см. Талі ж води при правильному їх затриманні і при хорошому снігонакопиченні йдуть на глибину 1-1,5 м і більше. Рясне зволоження в першу половину вегетації дуже важливе для подальшої життєдіяльності всіх без винятку культур. Тоді вони своєчасно проходять всі фази свого розвитку.

За матеріалами інтернет-видань

Витоки українського самоврядування

(Закінчення. Початок у №50 від 14 грудня 2022 року)

Після тривалої перерви реформа самоврядування розпочалася в Україні аж у 2014 році. Її головною метою стало створення умов для формування ефективної і відповідальної місцевої влади. Це сталося... Однак сталося через 305 років після Мазепи і знову в умовах війни з імперською Росією...

У 2020-му з'явився новий територіально-адміністративний устрій. Україна поступово долала наслідки посткомуністичного минулого, яке стримувало її розвиток.

Здавалося, все йшло успішно. І тут «брати» не витримали, почавши відкриту збройну агресію в лютому 2022 року. В похід за унітазами і пральними машинами відправилося майже трьохсоттисячне військо здичавілого і одурманеного путінською пропагандою люду.

Що ними керувало?.. Страх втратити віртуальну значущість країни, яка вичерпала імперський потенціал і підійшла до краю своєї власної історії. Незважаючи на довготривале існування на теренах євразійського простору (1721-2022 рр.), проєкт «Imperium Russian», як його бачив Ф.Прокопович, завершується.

«Точка зборки» слов'янського світу знову переміщується до Києва. Україна суб'єктивується в системі міжнародних відносин, а «матір городів русских», відкриваючи раніше втрачену велич, повертається в сім'ю найвпливовіших столиць європейського континенту.

Так прокладає собі дорогу історична справедливість, яка, здавалося, назавжди згоріла у вогні Десятинашої церкви, накрившись руїнами Золотих воріт і тілами незламних оборонців міста восени 1240-го року. З того часу пройшло 780 років, і ми вкотре виму-

шені відбивати чергову навалу війська химеричної держави, що зростала в просторах монгольських улусів після загибелі Київської Русі.

«Тут ми билися з вами за те, щоб в подальшому жити разом...»

Нещодавно один із українських військових оглядачів поділився враженнями від минулої поїздки до Новгородца. Там він побачив камінь, що був поставлений на місці битви новгородців із московитами. На камені напис: «Тут ми билися з вами за те, щоб в подальшому жити разом...» Цю фразу кожен може трактувати, як хоче, але в ній зафіксована сутність «братерства», яке вони нав'язують усім, з моменту як тільки Московія вийшла на арену історії.

Після появи централізованої держави все це було покладено в основу її зовнішньої політики. Без централізації ніяка імперія не змогла б існувати так довго. Зрозуміло, що через це будь-які демократичні перетворення в Росії не можливі в принципі, як не можлива і будь-яка демократична опозиція. Їхні слов'янофільські ідеї, що лягли в основу філософії Дугіна, засновані на німецькому романтизмі. Думаю, тепер зрозуміла природа російського фашизму, радикальний характер якого важко підперти ідеологією «русского мира», яку вони не спромоглися обґрунтувати навіть концептуально. Тому Росія у тому вигляді, в якому вона існує, не може демократизуватися.

Україна ж - навпаки. Її успіх не в централізмі, а у децентралізації влади і передачі значної частини повноважень самоорганізованим територіальним громадам.

Проїшло 335 років боротьби за народовладдя, розпочатої Іваном Мазепою в той момент, коли

Іван Мазепа, 1700 р.

він став главою Козацької держави (1687 р.), а потім і всієї Наддніпрянської України. І в подальшому ніякі укази та заборони, війни та переслідування не змогли зламати волю українського народу, що прагнув свободи і справедливості.

Нарешті вона настала у 1991 році, довгоочікувана і вистраждана. Та виявилось, що тридцять років замало, щоб зрозуміти — справжня боротьба за незалежність ще тільки починається. І тут важливо, щоб хвиля інерції не зуміла понести нас у бік старого досвіду і радянських традицій, які чомусь залишаються для багатьох зрозумілишими, звичнішими і побито своїми...

Самоорганізація - головна умова незалежності

Війна пробудила дух нації і проявила силу її політичного характеру не в бажанні, а волінні справедливого життя в незалежній державі. Це при тому, що держава для українців ніколи не була і не є

чимсь недоторканим. Недоторканною залишається лише її незалежність. А будували вони її з необхідності самоорганізації і самоврядування як засобу захисту і усуб'єктнення себе в ній. Ось чому впродовж багатьох століть за незалежність йде запекла боротьба з тими, хто пробує у нас її відібрати.

Що ж до самоврядування, то часто поміж людей можна почути: «В Україні на одну громаду завжди знаходиться десять гетьманів!»

Десять не десять, а два так точно! Не бачу тут жодного негативу. Слова ці засвідчують — у нас є з кого вибирати! Але вибори повинні бути справедливими, інакше отримає майданом в голову.

Про це забувати не варто. Це давня українська традиція. Так обирали на Січі... Так будуть обирати й надалі.

Не справився, можуть переобрати. Той, хто виправдав довіру, за-

лишається в історії назавжди, навіть якщо допустився помилки і не досяг сподіваного результату. Ось що є головною ознакою самоврядності, яка додавала спільноті креативності і робила її стійкою соціальною групою.

Тому в Україні ніколи не любили призначенців. Хтось скаже: «Махновщина!» Не махновщина, а отаманщина — явище, що засвідчує здатність окремої території самоорганізуватися.

З давніх-давен у нас поселення вибирало отамана, який міг згуртувати громаду, захистити її, прийняти рішення. Одноосібно, не бігаючи за порадами. Адже рівень свободи визначався і визначається мірою відповідальності того, хто таким себе вважає. Ти вільний настільки, наскільки відповідальний! Це давало право наказувати. Зазвичай відповідальних мало завжди. Тому і вибирали їх з-поміж кращих. Ось де коріння української самоврядної демократії.

Гальмом у її поширенні й утвердженні була слабка організація держави. Такою, на жаль, вона залишилася і сьогодні. А все тому, що процес самоврядування суспільства досить часто переривався.

Сталося це і у 1709 році, коли Україна зазнала поразки і була включена до складу російської імперії. Через втрату суб'єктності ми перестали відчувати себе вільним народом, здатним самостійно вершити свою історію. Принаймні нам так навіювали, аж поки не примусили захищатися. І тут ми зрозуміли, хто ми і до якого народу належимо.

Війна довела і те, що реформу варто продовжувати. Продовжувати самоорганізовуватися, перетворюючи Україну на успішну й процвітаючу державу.

Петро СЛОТЮК, член НСЖУ

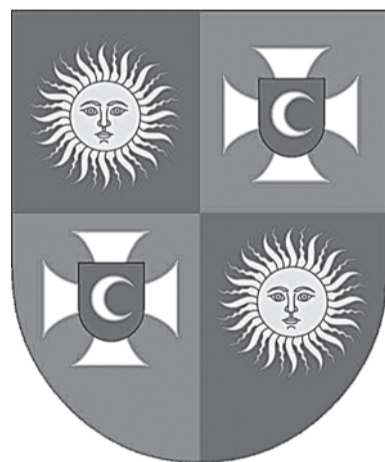
Вінницька область – (не) знищені перспективи

(Продовження. Початок див. № 48 за 30 листопада та №50 за 14 грудня 2022 року)

Повернімося безпосередньо до Вінниччини, де 27 одиниць з коліс багатьох промисловістю стали шістьма збитковими районами (де-факто збитковими, не на формальному папері, де завжди все прекрасно й навіть краще, аніж у муніципалітетах сусідніх країн ЄС).

Зрештою, з майже 2-х мільйонів жителів області (перепис 1989 р.) в 2021 р. залишилося трохи більше 1,5 млн осіб. Ще до початку бойових дій 2022 року не менше пів мільйона жителів нашої малої батьківщини постійно працювали за кордоном.

Чому? Шановний читач знайде відповідь в матеріалі, опублікованому вище — для колишніх кваліфікованих трудових кадрів чи для нової генерації університетської (тим паче училищної) молоді більше не існує можливості реалізувати себе на фабриках, заводах, кластерах і тактико-стратегічних підприємствах державної економіки (чи принаймні економіки державно-приватного партнерства). Залишені напризволяще люди шукають копійку за кордоном, а знайшовши більш-менш постійне робоче місце, намагаються оселитися там. Ось де творяться сім'ї, народжуються діти, планується майбуття. Звісно, пів мільйона — цифра теж вкрай оптимістична. В реальності понад половина всього працездатного населення області перебуває поза її межами.

Що ж, негатив зрозумілий, акценти розставлені.

Що ж органи виконавчої влади повинні робити?

Перше. Припинити тенденцію заміни «сферою послуг» усіх інших видів економічної діяльності. Зараз фактичні оцінки говорять про близько 70%, що займає харчова промисловість в системі виробничих потужностей Вінниччини. При цьому залишки машинобудування займають близько 6% системи потужностей, а легка промисловість ледве доходить 2,5% реального числового значення. До речі, пресловутий промисловий нафтохім останніми роками теж коливається в позначках 2-3% обласної системи виробничих потужностей.

Друге. Зміна тенденції та початок розробки кінцевих товарів «повного циклу виробництва», з достатньою чи навіть високою доданою вартістю, можлива тільки після де-

тальної інспекції залишків «більшовицького» майна та, що головніше, після реалізації повноцінної (не імітаційної) програми розробки мінерально-сировинної бази Вінниччини.

Розвідані родовища заліза (!), каоліну, торфу, граніту, фосфоритів множаться на великій потенційній можливості геологорозвідки бурого вугілля.

Тобто Вінниччина здатна давати Великій Україні залізо, здатна поставити на промисловий експортний потік окремі типи добрив, але, що, на мій погляд, важливіше, прямо сьогодні володіє розвіданими запасами бурого вугілля (оцінка в бл. 60 млн т). Приватна геологорозвідка, приватні управління та адміністрування цими ресурсами задекларували свою повну неспроможність. Ну хіба не настав час втрутитися державі?

Третє. Зусиллями геолого-географічних технологій Вінницька область й досі вважається скарбницею оксидів і гідроксидів алюмінію.

Впевнений, що марно пояснювати читачам глибинне значення алюмінію в сучасному світі.

Скажімо, без алюмінію неможливе тверде ракетне паливо. Та й уся сучасна ракетна промисловість, не кажучи вже про матеріальні виміри «цифровізації», розвивається завдяки алюмінію, сплавам на його основі.

Хіміки та геологи розуміються краще і пояснити можуть ліпше. Чудові профільні факультети функціонують в межах КНУ ім. Т. Шевченка. Однак... Чи цікавився бодай

хтось з-посеред державників, протягом останніх передвоєнних 30-ти років, всерйоз планами і можливостями розвідки, освоєння, інвестування та промислового використання наших спільних державних надр?

Питання риторичне, але ж і практичне водночас.

Вінниччина — одна з найголовніших областей Великої України. Тож настав час зробити її облас-

ною промисловою, монопольною та державоорганізуючою.

Віктор МЕЛЬНИК, кандидат політичних наук, юрист, викладач Київського національного університету імені Тараса Шевченка, лауреат премії Ars Translatio імені Миколи Лукаша, член Національної спілки журналістів України

Хвіртка

Хвіртка - це не просто маленькі ворота, це вікно у світ... Правда, не кожна, а лише та, що біля воріт, навпроти дороги.

Є ще одна. Навіть не хвіртка, а хвірточка - невисока й легенька - вона відкриває стежку на город. А що там цікавого? Картопля та грядки, з яких Василько мусить проганяти курей, яким вдалося перелетіти через паркан.

А ворітня - то царські ворота. Особливо, коли вилізи на заокруглений вершечок. Сидиш собі та милуєшся світом.

Он через дорогу коза баби Гані стала дибки і об'їдає нижні гілки шовковиці. По дорозі торохтить колесами віз дядька Степана, на якому накопичена свіжоскошена конюшина. Почалася табуном до річки гуси баби Гафії.

Гусак-командир і Василько не ладили між собою. Варто хлопцю лише вийти на дорогу, як гусачий поведи кидав своїх підліпчих і, нагнувши шию, гнався за Васильком. Той, забігши в подвір'я, закривав хвіртку, вилазив на верхівку і показував гусакові язика. Гусак не сприймав це як поразку, а змахнувши крилами, гордо здіймав голову і переможно кричав: «Го-го-го, го-го-го!»

Гуски, витягнувши шиї, вітали свого ватажка з перемогою: «Усюсю-сю, усю-усю-сю-сю...»

Маленькі гусенята щипали травичку, не втручались у справи дорослих. Мир і спокій відновлено.

Хвіртка була зроблена з ясеневих брусків, скріплена металевими смугами і навішена на товстому дубовому стовпі. Важка, солідна, але відкривалася без зусиль. Навіть п'ятирічний Василько однією рукою міг нею метеляти туди-сюди.

Головне, не підставити пальця, коли хвіртка закривається. Буде дуже боляче. Не хвіртці, звичайно, а Васильковим пальчикам. Он великий палець на правій руці уже тиждень припухлий. Не встиг вивертитися з обіймів стовпчика та хвіртки.

Матуся Люба сварила Василька за гарцювання верхи, а батько, усміхаючись, казав: «Нехай їздить на хвіртці, поки не вийшов через ворота. Коли життя почне на ньому їздити - буде згадати».

Хвіртка мала свій норов - скрипіла навісами, коли її процирав хтось незнайомий або сусід дядько Гриць. Що він такого натворив у житті, невідомо, але хвіртка скрипіла, а Бровко кидався на нього, ледь не задихаючись на ланцюгові.

Скільки б не змашували навіси - на одних вона скрипіла, а для інших лагідно відчинялася. Хіба що корові Квітки могла легенько прищемити хвоста, коли та, загородивши прохід, чухала боки об стовпчики. Ніколи не скрипіла на маму й тата, Василькових друзів, сусідок: бабу Ганю і Гафію. Всім добрим людям була рада.

А потім з нею щось сталося. Декілька днів підряд скрипіла так пронизливо і дико, що Люба посеред ночі вискакувала знати причину.

Хвіртка теліпалася від колика до колика, неприємно скиглячи, хоча на ніч її закрили дерев'яним вертушком. І так три ночі. Потім трагічно загинув на роботі татко Микола.

І хвіртка перестала скрипіти. З того часу мама Люба зі страхом дослухалася звуків з подвір'я.

Василько виріс. Одружився на Катерині - вчительці із сусіднього села. Народився хлопчик Костик. Первісток син і онук. Перше, що він зробив, коли зіп'явся на ніжки, поліз на хвіртку.

Бабуся і мама Катя сварили Костика та лякали різними неприємностями. Не сварив малого тільки татко, а лише прислухався, чи вона не скрипить. Потім замінив дві попередні, декілька штахетів, підкрутив гайки на навісах і густо змастив солідолом. Щоб не скрипіло.

Почалася війна, і Василя призвали до війська. Мама Люба і Катя з Костиком кожного дня чекали від нього звісточки.

А мама Люба прислухалася до хвіртки. Зо три рази її відкривало вітром, гепало об колики, ледь не вирвавши навіси.

Але ВОНА НЕ СКРИПІЛА.

Петро ВОЙТ

м. Ладизин

Сонет

*О Боже, нагостри мої слова!
Дай стійкості державу боронити!
Сонет - блокпост, моя передова.
Хоч словом намагаюсь щось зробити.*

*Нас убиває путінська москва -
Дітей і матерів - їм жить би й жити.
І кожен, хто кров нашу попила,
Ще на кремлівські зорі буде вити.*

*Тож порятуй нас, я щодня благаю,
Хто наказав і хто приліз в наш край,
А Ти про все на світі, Боже, знаєш.*

*Як єгиптян прадавніх, покарай.
Таке прошу, що сам того не знаю.
Ми вдячні, що Україну ти зберігаєш.*

Олександр ВИСОЧАНСЬКИЙ
Томашпільська громада

ТОПОЛІВКА прощалася зі своїм Героєм. Старі і малі мешканці села стояли навколійки вздовж всієї центральної вулиці аж до самої околиці, де розкинулося кладовище.

Сумні побратими тихою ходою на руках несли труну загиблого командира, вкриту жовто-блакитним стягом. Процесія розтягнулася на добрий кілометр. Попрощатися з Іванком Морозом прийшли однокурсники, друзі і просто знайомі навіть з навколишніх сіл. Дві жіночки вели попід руки Марію, матір загиблого воїна.

Звістка про смерть єдиного сина враз перетворила вродливу молодичку, якій не було ще і п'ятдесяти років, на древню бабцю, згорблену під тягарем років та посивілу від нестерпного горя. А ще ніби вчора в неї була довга чорна коса.

Все відбувалося, неначе у страшному сні: слова вдячності за виховання сина-героя, помах кадила, відлуння пострілів. Марія знову втратила свідомість. Майже місяць жінка боролася зі смертю, в гарячці марила, кликала сина. Лише змогла ходити - відразу на цвинтар. Вже стоїть на колінах біля могили, розмовляє з Іванком. Кожен день Марія приходить сюди. Синової душу виливає, плаче і співає тихенько:

*Ой Морозе, Морозенку,
Ой да ти славний козаче!
За тобою, Морозенку,
Вся Україна плаче!
Ой не так вся Україна,
Як рідная мати,
Заплакала Морозиха,
Стоя біля хати.*

Пізно ввечері повертається жінка додому, від вітру хилиться. Зустріне кого, то тільки і мови, що про Іванка. Розповідає, як ріс, як ходив до школи, як мріяв військовим стати, як отримав перше звання. Люди співчують, мовчки кивають головами і йдуть далі, заглибившись у свої власні проблеми.

Якось перед святами Марія стала прибирати в хаті. Підняла килимок біля дверей, а там слід від взуття. Згадала останню зустріч: вона пофарбувала підлогу, а Іванко не знав і забіг до хати. Так і залишився слід назавжди на долівці. Сиділа Марія на холодній підлозі і гладила обрис рідної ступні, неначе то був сам син, устами припадала до того сліду. А солоні слізи текли по щоках, залишаючи глибокі борозни у душі. Зі ступору її вивів чийсь проникливий погляд. Молода циганка з двома циганчатами стояли у дворі і дивилися на неї.

- Хазяйка, не спи. Дай хліба моїм дітям. З учорашнього дня не їли. Ми переселенці, будинок наш... Марія не слухала своєї нежда-

Божевільна

ної гості, пішла до холодильника і стала складати до пакета продукти. Коли вийшла, то побачила, що циганка схилилася і водить долонею над відбитком взуття:

- А слід теплий. Це добрий знак, що він веде до хати. Чекай, син повернеться. Вийшла за ворота, то промовила ще: «А на кладовище не ходи. Немає там нікого...»

Цілу ніч Марія молилася перед іконами і лише перед ранком прихилила голову до подушки. Раптом в кімнату посвітлішало і в дверях з'явився Іванко. Підійшов до дивана і присів скраечку. Усміхається і дивиться на неї. Він мовчить, а Марія чує його розповідь: «...А сьогодні кати були милостиві, вони обіцяли мені золоті гори, пропонували їм служити і щасливо жити. Але ж ти мене по-іншому вчила. Я відповів, що рабів до раю не пускають, то вони озвірили зовсім і розіп'яли мене...» Заспівав півень, зник Іванко, а Марія довго не могла зрозуміти, чи то сон був взагалі.

*Не вернувся Морозенко,
Голова завзята, -
Замучили молодого
Вороги прокляті.*

*Вони ж його не стріляли
Й на четі не рубали,
Тільки з його, молодого,
Живцем серце виривали.*

*Взяли його, поставили
На Савур-могили:
«Дивись тепер, Морозенку,
На свою Україну!»*

І бачила жінка себе на Голгофі поряд з іншою Марією. Неможливо описати скорботу Божої Матері, яка

бачила нестерпні муки Сина Свого! Останнім часом стала Марія ходити в поля за село, про могилу геть забула.

- Немає мого Івасика в тій могилі. Живий він. Снівся мені оце на днях, жалівся, що важко йому, - пояснювала жінка всім, хто цікавився. Земляки слухали і скрутно кивали головами.

Одні жаліли, інші намагалися швиденько розминутися з божевільною, переходили на іншу сторону вулиці, а потім під магазином обговорювали колишню вчительку:

- Така гарна і розумна жінка була. А що зробилося? Збожеволіла...

Сільський голова не витримав, навіть їздив до обласного військового комісара, але той підтвердив загибель Івана Мороза.

З траси до Тополівки польовою дорогою йшов військовий. Йшов помаленьку, неначе впізнавав рідні краєвиди. Зупинився біля джерела під старезною вербою. Відпочив у затінку, водичку напився і ще набрав у флягу із собою. Звернув до кладовища. Довго стояв біля могили Мороза. І ніхто не впізнав би у пошрамованому воїні того усміхненого юнака, що у мармурі застиг.

Було Марії видіння, що сьогодні син повернеться. Вибігла вона до воріт і зустрічала сонго Воїна Світла. Сонце за горизонт сідало і останніми променями огорнуло дві постаті. Засяяли золотом одяжі їхні і зблиснули, неначе німби. А можливо, то був сам Спаситель у камуфляжі, який повернувся до Матері? Тільки прийшов не судити, а приніс довгоочікуваний Мир!

Олег БАБІЙ

Джулинська громада

Черничка

Пам'ятаю з дитинства неповторну смакосту перших плодів із цієї яблуні. Звабливі, червонощокі, смачнощі - вони ніби кидали виклик відомій забороні не вживати «яблуневого гріха» аж до Спаса.

Величали ту яблуньку ніжно і вдячно - черничка. Розповідали, що примандрувала щедротна красуня-смакуня до нашого села із сусіднього монастиря.

Подарував той заповітний саджанець якийсь високоповажний чернець, за покликанням садівник, одному слухняному хлопчику Сергійку.

Стала та, дарована від душі, яблунька швидко виростати - стала гарним розкішним деревцем, яке родило кожного року. Та які ж то були яблука!

Кажуть в народі - добре щедрому біля щедрого. Так сталося і з черничкою. Новою господаркою обійстя, де росла яблунька, стала тітка Лисавета - блакитноока, доброзичлива. Вона щоразу під осінь виходила на місце збору сільського люду - на колодки з повним кошком червонощочок і словами: «Пригортайтесь, добрі люди, щоб і нарік всіх нас черничка ошедрила...»

Якось нежданно пішла добра жінка за життєвий обрій - з вечора ще гомоніла з сусідами, а вранці не прокинулася - і вперше наступного літа не зародила черничка.

Та даремно в народі кажуть: де Бог зводить храм - там і чорт лаштує свою капличку. Новою господаркою садиби з черничкою стала

донька діда Бобиша - скупа Ганя.

На Спаса її молода невістка Олена за прикладом покійної Лисавети винесла на колодки урожай з чернички.

Який тільки скандал затіяла Ганя серед вулиці, як тільки звивала невістку марнотраткою.

А своє правосуддя над яблункою вчинила Ганна пізно ввечері, зрубавши, понівечивши черничку.

Дід Бобиш заплакав гірко біля зраненого пенька. Кілька разів він намагався прищепити до нього яблуневий пагінець. А вже після дідової смерті з'явилися на тому пагінци плоди - дрібні, недорідні та гіркі...

Мабуть, не простила черничка гріха людям...

Іван ШАПОВАЛ,
член НСПУ

Повертаючись до надрукованого

«От вам і Іван Франко...»

У статті Світлани Травневої «Іван Франко ненавидів росію, називаючи її «гнилим болотом» за 30 листопада 2022 року в газеті «Вінниччина» Франко на правду постає невтомним сучасником у праці, боротьбі, духовності, любові. Авторка вдало цитує сина Франка Тараса, який сказав, що «батько не на людську міру ставив кроки, мало хто встигає за ним». У цих словах уособлено теперішні надпоти українських воїнів, які невтомно виборюють кожну шматок обпаленої війною рідної землі. Цитатами з віршів «Співця свободи» журналістка доводить, що прагнення до незалежності живе в українців на рівні підсвідомості, бо ми вільні й нескорені за своєю ментальною сутністю. Крок за кроком лупаємо скелю того розчетвертування, про яке пише Каменяр. Зі сходинок свого буття говорить про українську націю, яка, як ніколи, тепер єдина і неподільна «...Від Кубані аж до Сяну-річки одна, нероздільна...».

В авторки Франко постає як сьогоднішній велет, борець за вільну українську землю, за краще майбутнє: «Тож недаром пробудився Український жвавий рід, тож недаром іскри грають у очах тих молодих» («Великі роковини»). Ця стаття спонукає до розуміння того, що Іван Франко і сьогодні на полі бою, його незламний дух прокинувся в кожному українському воїнові. У стверджувальних рядках його віршів справедливо втілення закону спонукальної прогресії в рішучому перетворенні української нації у вільну і високодуховну. Авторка справедливо доводить, що Франкова відданість, його невтомна праця, безмежна любов до своєї України і сьогодні з нами.

Це та сила духу, прагнення волі, що не має межі у просторі й часі.

Завдяки праці Світлани Травневої ми відчули пекельну міць боротьби Каменяра тепер, у найзапекліший час смутку і незламності українського народу, в час боротьби добра зі злом, в час війни з російським агресором.

Стаття журналістки є прикладом відродження сучасної наукової журналістики, відродження ствердження поняття екології дослідження українського поетичного слова у сучасних медіатекстах. Ці матеріали можна рекомендувати до використання в освітньому процесі як нові підходи до сучасного осмислення творчості класичної української літератури.

Тетяна ЛЕБЕДИНСЬКА,
викладач Комунального закладу вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського»

ОГОЛОШЕННЯ

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГРАРНИЙ ФОНД ТЕРЕЩЕНКО» (ТОВ «АГРАРНИЙ ФОНД ТЕРЕЩЕНКО») код ЄДРПОУ 34868532. Основний вид діяльності — Код КВЕД 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (основний). Юридична адреса: 21050, Вінницька обл., м. Вінниця, вул. Грушевського, буд. 28, приміщення 3. Фактична адреса промислового майданчика: Вінницька обл., Хмельницький р-н, с. Байківка, вул. Яблунева, буд. 19. E-mail: v.kalko@kustoagro.com, тел. 0978788521. Мета: **має намір отримати дозвіл на викиди в атмосферне повітря.** Термін дії дозволу — необмежений. Діяльність не підлягає розробці ОВД.
Опис виробництва: заправка рідким паливом ав-

тотранспорту. Основне технологічне устаткування: резервуари для зберігання палива, паливороздавальна колонка.

Від джерел викиду в атмосферне повітря надходять такі основні забруднюючі речовини: НМЛОС — 1,45 т/рік.

Заходи щодо впровадження найкращих існуючих технологій виробництва — відсутні. Заходи щодо скорочення викидів — відсутні.

Із зауваженнями щодо обсягу викидів забруднюючих речовин звертається протягом 30 календарних днів у Вінницьку обласну військову адміністрацію за адресою: 21050, місто Вінниця, вул. Соборна, 70, тел. (0800) 216 433, електронна адреса: oda@vin.gov.ua.

ТОВ «ВІКІТАН» має намір отримати дозвіл на викиди в атмосферне повітря для трьох промислових підприємств. Юридична адреса: 22800, Вінницька обл., Вінницький р-н (Немирівський р-н), м. Немирів, вул. Гайсинське шосе, 2. Основним видом діяльності підприємства є 47.30 Роздрібна торгівля пальним (основний).
Фактична адреса: Вінницька обл., Гайсинський р-н, м. Гайсин, вул. 1 Травня, 70/Б. Джерелами викиду є резервуари зберігання пального, паливороздавальні колонки та дизельгенератор. Забруднюючими речовинами є: речовини у вигляді твердих суспендованих часток — 4 т/рік, оксид вуглецю — 50 т/рік, оксиди азоту (оксид та діоксид азоту) у перерахунку на діоксид азоту — 10 т/рік, діазоту оксид — 10 т/рік, діоксид сірки — 10 т/рік, НМЛОС — 15 т/рік, діоксид вуглецю — 400 т/рік, метан — 10 т/рік. Загальний викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря становить — 109 т/рік (без врахування вуглецю діоксид).
Фактична адреса: Вінницька обл., Гайсинський р-н, м. Ладжин, вул. Карла Маркса, 2/А. Джерелами викиду є резервуари зберігання пального, паливороздавальні колонки та дизельгенератор. Забруднюючими речовинами є: речовини у вигляді твердих су-

спендованих часток — 4 т/рік, оксид вуглецю — 50 т/рік, оксиди азоту (оксид та діоксид азоту) у перерахунку на діоксид азоту — 10 т/рік, діазоту оксид — 10 т/рік, діоксид сірки — 10 т/рік, НМЛОС — 15 т/рік, діоксид вуглецю — 400 т/рік, метан — 10 т/рік. Загальний викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря становить — 109 т/рік (без врахування вуглецю діоксид).

Фактична адреса: Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Велика Бушинка, автодорога Львів-Кіровоград-Знам'янка 416км +200м (праворуч). Джерелами викиду є резервуари зберігання пального, паливороздавальні колонки та дизельгенератор. Забруднюючими речовинами є: речовини у вигляді твердих суспендованих часток — 4 т/рік, оксид вуглецю — 50 т/рік, оксиди азоту (оксид та діоксид азоту) у перерахунку на діоксид азоту — 10 т/рік, діазоту оксид — 10 т/рік, діоксид сірки — 10 т/рік, НМЛОС — 15 т/рік, діоксид вуглецю — 400 т/рік, метан — 10 т/рік. Загальний викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря становить — 109 т/рік (без врахування вуглецю діоксид).

Із зауваженнями щодо обсягів викидів забруднюючих речовин звертається до Вінницької ОВА (Вінницька обл., м. Вінниця, вул. Соборна, 70, тел. (0432) 32-25-35, 32-35-35.

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ВІННИЦЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ № 2 має намір отримати дозвіл на викиди в атмосферне повітря. Юридична адреса: 23240, Вінницька обл., Вінницький р-н, селище міського типу Десна, ВУЛИЦЯ ГАГАРИНА, будинок 6 Б. Основними видами діяльності є Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості (основний) Код КВЕД 10.61.
Фактична адреса промислового майданчика: Вінницька обл., Вінницький р-н, селище міського типу Десна, ВУЛИЦЯ ГАГАРИНА, будинок 6 Б. Основними дже-

релами викиду є резервуар зберігання дизельного палива та ПРК. Від джерел викиду в атмосферне повітря надходять такі основні забруднюючі речовини: НМЛОС — 1,49 т/рік. Загальний викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря становить — 1,49 т/рік.

Із зауваженнями щодо обсягу викидів забруднюючих речовин звертається протягом 30 календарних днів у Вінницьку обласну військову адміністрацію, за адресою: 21050, місто Вінниця, вул. Соборна, 70, тел. (0800) 216 433, електронна адреса: oda@vin.gov.ua.

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО «РАДІАТОР» має намір отримати дозвіл на викиди в атмосферне повітря. Юридична адреса підприємства: 04071, м. Київ, вул. Оболонська, буд. 29, офіс 203. Фактична адреса промислового майданчика підприємства: Вінницька обл., Літинський район, смт Літин, вул. Сосонське шосе, 4-В.

Основним видом діяльності підприємства є Код КВЕД 25.99 Виробництво інших готових металевих виробів. Термін дії дозволу — 10 років.

Основними джерелами викиду є фарбувальні камери, опалювальні пункти, витяжні вентиляції виробничого приміщення шліфувального цеху, зварювальної дільниці, лазерного комплексу та інші.

Від джерел викиду в атмосферне повітря надходять такі основні забруднюючі речовини: метан — 9,5 т/рік, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок — 3,5 т/рік, НМЛОС — 3 т/рік, діоксид та інші сполуки сірки — 1,2 т/рік, діоксид вуглецю — 1500 т/рік, азоту(1) оксид (N2O) - 0,1 т/рік, оксиди азоту (у перерахунку на діоксид азоту [NO + NO2]) - 0,75 т/рік, оксид вуглецю — 4,5 т/рік, сірки діоксид - 1,7 т/рік, заліза оксид — 0,99 т/рік, манган діоксид — 0,049 т/рік, хром та його сполуки (у перерахунку на триоксид хрому) — 0,02 т/рік, аміак - 1,5 т/рік, алюміній оксид — 0,5 т/рік.

Загальний викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря становить — 27,31 т/рік (без врахування вуглецю діоксид).

Із зауваженнями щодо обсягу викидів забруднюючих речовин звертається протягом 30 календарних днів з дати опублікування оголошення до Вінницької обласної військової адміністрації за адресою: 21050, м. Вінниця, вул. Соборна, 70, тел. 0 800 216 433, email: oda@vin.gov.ua

Повідомлення про оприлюднення проекту документа державного планування та звіту про стратегічну екологічну оцінку

1. Повна назва документа державного планування: Детальний план території, обмеженої озером Гураляння, струмком, що впадає в р. П'ятичанка, старою мережею м. Вінниця та лісовим масивом у м. Вінниця розроблено відповідно до Рішення 10 сесії 8 скликання Вінницької міської ради від 25.06.2021 р. № 506 — «Про розроблення містобудівної документації детальних планів територій». У Звіті про стратегічну екологічну оцінку детального плану території проведена оцінка впливу параметрів забудови та ландшафтної організації території на складові довкілля (вплив на атмосферне повітря, воду, ґрунти, природні ресурси, флору і фауну), а також на стан здоров'я та добробут населення (соціально-економічні наслідки, поводження з відходами, транспорт, розвиток інфраструктури, естетичні характеристики території, використання ландшафтів для рекреаційних цілей тощо).

2. Орган, що прийматиме рішення про затвердження документа державного планування: Вінницька міська рада

3. Передбачувана процедура громадського обговорення, у тому числі:

а) дата початку та строки здійснення процедури: громадське обговорення починається з 22 грудня 2022 року та триває до 22 січня 2023 року.

б) способи участі громадськості (надання письмових зауважень і пропозицій, громадські слухання тощо): зауваження і пропозиції громадськості надаються: у письмовому вигляді - особисто або через уповноваженого представника із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові, місця проживання, особистого підпису; від юридичних осіб — із зазначенням їх найменування, місцезнаходження, посади і особистого підпису керівника; в електронному вигляді.

в) дату, час і місце проведення запланованих громадських слухань (у разі проведення): не плануються.

г) Орган, від якого можна отримати інформацію, та адресу, за якою можна ознайомитися з проектом документа державного планування, звітом про стратегічну екологічну оцінку та екологічною інформацією, у тому числі пов'язаною зі здоров'ям населення, що стосується документа державного планування: Департамент архітектури та містобудування Вінницької міської ради. Код ЄДРПОУ 41029864. Поштова адреса: 21050, м. Вінниця, вул. Пушкіна, 38, електронна адреса — damk@vmr.gov.ua Тел. (0432) 67-23-65.

г) орган, до якого подаються зауваження і пропозиції, його поштову та електронну адреси та строки подання зауважень і пропозицій: Вінницька міська рада: 21000, Вінницька обл., Вінницький р-н, м. Вінниця, вулиця Соборна, 59, тел. (0432) 59-51-55, E-Mail адреса: vinnrada@vmr.gov.ua. Відповідальна особа за організацію розгляду: головний спеціаліст відділу адміністрування системи якості Департаменту правової політики та якості Вінницької міської ради Ситник Ольга Георгіївна. Строки подання зауважень та пропозицій: до 22 січня 2023 року включно. Пропозиції та зауваження, подані після встановленого строку, не розглядаються.

д) місцезнаходження наявної екологічної інформації, у тому числі пов'язаної зі здоров'ям населення, що стосується документа державного планування:

Офіційні вебсайти Міністерства екології та природних ресурсів України (menr.gov.ua), Вінницької міської ради (https://www.vmr.gov.ua/).
4. Необхідність проведення транскордонних консультацій щодо проекту документа державного планування: транскордонні консультації в рамках зазначеної СЕО не проводились.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Вудекс-Сервіс», ЄДРПОУ 36063809, повідомляє про припинення діяльності внаслідок ліквідації у добровільному порядку.

Свідоцтво на житло, видане на підставі рішення виконкому ВМР №183 від 29.03.1993р. на ім'я Дергачова Афанасія Єфимовича та Дергачової Ази Аркадіївни, за адресою: м. Вінниця, вул. Свердлова 170, кв.80, **вважати недійсним.**

Головний редактор Олег КРИВОНОС, т. (068)-590-46-22
Засновник - Трудовий колектив редакції.
Видавець - ТОВ «Редакція газети «Вінниччина». Реєстраційне свідоцтво ВЦ №990-348-ПР, видане Головним територіальним управлінням юстиції у Вінницькій області 16 січня 2018 р.
Передплатний індекс 91672

Розрахунковий рахунок:
№UA59320478000026008924431157 у ПАТ АБ «Укргазбанк» м. Києва, МФО 320478, ЄДРПОУ 02471614.
Контактні телефони: (098)-124-53-92 - «гаряча лінія»; приймальня головного редактора - 66-13-36 (факс); головний редактор - 068-590-46-22; творчий відділ (журналісти) - 66-05-92; рекламно-комерційний, бухгалтерія - (0432) 66-05-25.

➤ Редакція може публікувати в порядку обговорення статті, не поділяючи точки зору автора.
➤ Автори надрукованих матеріалів відповідають за добір і точність наведених фактів і даних, інших відомостей. За зміст реклами відповідають рекламодавці.
➤ Передрук без погодження з редакцією «Вінниччини» не дозволяється.
➤ *** Позначаються матеріали, які друкуються на правах реклами.

Номер виготовлений у КЦ редакції газети «Вінниччина». Віддрукований у друкарні ТОВ «Діва-К», м. Вінниця, вул. Пу- гачова, 1, e-mail: druk33@ukr.net.
Тираж - **4332 прим.** Зам. 35428.

3 Україною в серці

Широкомасштабна війна росії проти України призвела до найпотужнішої хвилі міграції з часів Другої світової. 44 європейських країни прийняли у себе українських біженців. Найбільше людей прихистила Польща – з 24 лютого у країну прибуло понад 7 мільйонів біженців. Дослідники констатують: 70% поляків долучились до допомоги українцям. Лише за перших три місяці російської агресії поляки віддали на благодійність близько 10 мільярдів злотих. При цьому бюджетні видатки на надання українським біженцям соціальних послуг за цей рік склали 15,9 мільярда злотих.

На Вінниччині місію гуманітарного хабу з перших днів війни на себе взяла Міжнародна громадська організація «Україна – Польща – Німеччина», тут 24/7 почали приймати українців з територій, де велись бойові дії. У нагоді стала багаторічна співпраця ГО із закордонними партнерами. Першими на заклик вінничан про допомогу відгукнулись польські друзі.

Як вінничани «прорубали вікно в Польщу»

Перша поїздка, яка заклала фундамент багаторічної співпраці Вінниччини і Польщі, відбулась 1997 року в рамках реалізації Європейського проекту з розвитку місцевого самоврядування.

Нашому здивуванню не було меж, – ділиться тодішній заступник голови ОДА, нині голова МГО «Україна – Польща – Німеччина» Сергій Татусяк. – Адже в пам'яті закарбувалась економічно слабка Польща початку 90-х, натомість побачили, як різко змінилась країна за короткий період.

Після цієї поїздки депутати Вінницької обласної ради взяли на озброєння польський досвід реформування моделі влади. Було укладено 300 угод про співпрацю територіальних одиниць Вінницької

– Одною з перших руку допомоги простягнула громада міста Криниця-Здруй, що у Малопольському воєводстві.

Владислав Крейчі – вінничанин у третьому поколінні, вже багато років живе і працює у Польщі, очолює Фундацію україно-польсько-словацької дружби «Братерство», останніх 10 років разом зі своїм ідейним побратимом Генріхом Чарни займається зміцненням співпраці між нашими державами.

Фундація веде активну громадську роботу, має велику аудиторію – понад 30 тисяч осіб, тож інформація у соцмережах про необхідність надання допомоги українським біженцям розповсюдилась зі швидкістю блискавки. За два дні було зібрано базу житла на 200 ліжко-місць – поляки готові були прийняти українців на ночівлю та забезпечити харчуванням.

4 березня до Криниці-Здруй приїхали

перші біженці, виїзд яких із Вінниці організувала команда Сергія Татусяка. Чимало людей приїздило на власних авто. Багато хто тікав з дітьми практично без нічого... Владислав Крейчі згадує: поляки за годину знесли стільки речей, що ними до самої стелі забили дві кімнати, які займає Фундація.

Українці отримали не лише житло, їжу, одяг, а й величезну моральну підтримку. З початку війни у Криниці-Здруй, де живе трохи більше 11 тисяч осіб, прийняли понад 5 тисяч переселенців, 3 тисячі з яких – через ГО Фундація «Братерство». У відсотковому відношенні до місцевого населення це найвищий показник у Польщі. До слова, сам Владислав Крейчі живе

орки пішли іншою трасою. Потім ми ще тиждень чули, як гула їхня техніка. А згодом побачили Гостомель, Бучу, Ірпінь, Бородянку на фото в інтернеті... Ридали і дякували Богові за вчасно підірваний міст.

Після деокупації Київської області, після жахливих трьох тижнів без світла і свіжих продуктів родина наважилась виїхати з села. Вивезли дітей спочатку в Агрономічне, а згодом у польську Криницю. Знання мови, кількарічні дружні відносини з поляками, комунікабельність Наталії стали у нагоді – мерія міста взяла її на роботу перекладачем. Після приїзду українці проходили процес реєстрації для отримання тимчасового проживання.

– Ми допомагали всім, що самі знали. Розгублений стан людей

Від війни тікали двічі

Наталія Парамонова народилась у Донецьку, там вивчилась, зустріла свою долю, народила двох хлопчиків, збудували дім, – усе було як у людей. Та після того, як навесні 2014 року обстріляли їхній мікрорайон, сім'я виїхала на неоповану територію, у м. Костянтинівку Донецької області, до батька. За три місяці подружжя не знайшло роботи, тож вирушили далі – на Вінниччину, де нікого не знали і ніколи не були. Прихисток знайшли у громаді с. Агрономічне, яке стало для Парамонових другим рідним краєм.

У 2020 році у зв'язку зі зміною місця роботи чоловіка родина переїхала у село Нові Петрівці під Києвом. У те саме село, яке стояло на маршруті росіян «із взяття Києва за 3 дні» – Вишгородській трасі від Чорнобиля до столиці.

– 24 лютого прокинулась від ледь чутного вибуху під Броварами, – згадує Наталія. – За секунду зрозуміла, що це війна. Знову війна. Окупанти по черзі займали села району. Врятувало те, що за 15 км наші підірвали міст в с. Демидів, тож

орки пішли іншою трасою. Потім ми ще тиждень чули, як гула їхня техніка. А згодом побачили Гостомель, Бучу, Ірпінь, Бородянку на фото в інтернеті... Ридали і дякували Богові за вчасно підірваний міст.

Після деокупації Київської області, після жахливих трьох тижнів без світла і свіжих продуктів родина наважилась виїхати з села. Вивезли дітей спочатку в Агрономічне, а згодом у польську Криницю. Знання мови, кількарічні дружні відносини з поляками, комунікабельність Наталії стали у нагоді – мерія міста взяла її на роботу перекладачем. Після приїзду українці проходили процес реєстрації для отримання тимчасового проживання.

– Ми допомагали всім, що самі знали. Розгублений стан людей

вмиль змінювався, коли вони чули рідну мову. В Криниці ми вже 9 місяців. Більшість тут – це мами з дітьми з різних куточків України. Ми допомаємо одне одному, обмінюємось інформацією, проводимо різноманітні патріотичні заходи, беремо участь у місцевих концертах, виставках, фестивалях, конкурсах, флешмобах, благодійних ярмарках. Це наш внесок у перемогу.

Діти – у пріоритеті

Українців по забезпеченню соціальними гарантіями пріврівняли до місцевих жителів: оформлення дітей у школи й садочки, медичне обслуговування. При мерії міста Криниця-Здруй працює осередок соціальної допомоги. А у місцевому пологовому будинку з початку війни народилось вже 58 маленьких українців.

Крім того, на початку літа Владислав Крейчі виступив з ініціативою організувати оздоровлення дітей, яку підтримав мер Криниці Петро Ріба. А громадські активісти Фундації «Братерство» та МГО «Україна – Польща – Німеччина» взяли на себе увесь масив організаційних питань – від формування списків груп до цілодобового вирішення усіх проблем, які вини-

Генріх Чарни, Владислав Крейчі, Сергій Татусяк та Петро Ріба

кають під час перебування дітей та вихователів на території Польщі.

Спочатку мова йшла про 4 групи дітей, наразі програма оздоровлення триває донині – у гірському містечку вже відпочило 46 груп. Фізичну та психологічну реабілітацію з насиченою спортивно-туристичною та культурно-просвітницькою програмою пройшло 2300 дітей-переселенців, спортсменів, жителів територіальних громад Вінницької області.

Ярослав, 11 років:

– Тут класні умови для заняття спортом: стадіони, спортивні май-

данчики, тренувальні зали прямо в готелі. Ми тут і тренувались, і відпочивали, і спілкувались.

Злата, 10 років:

– Природа дуже сподобалась. Під час прогулянок кілька разів бачили косуль, оленів. Дуже гарне місто, привітні люди.

Лера, 12 років:

– Готель, в якому ми жили, розташований прямо у горах. Ми часто ходили у походи, піднімались на фунікулері на Паркову гору, катались на різноманітних атракціонах, ходили на екскурсії, особливо сподобався музей науки. Відпочинок дуже насичений, дякуємо за незабутні емоції!

Ворог у нас один і майбутнє теж

Щодня громадяни Польщі з щирим серцем допомагають українським біженцям, діляться дахом над головою, їжею, одягом, дають їм можливість пережити жахіття війни. А українці, які знаходяться за кордоном – давно, як Владислав Крейчі, чи нещодавно, як Наталія Парамонова – є амбасадорами нашої країни, які щодня власним прикладом доводять: Україна – не країна, а європейська держава.

Олена ДОНЧИК

області з десятима воєводствами Польщі, серед яких зокрема Свентокшиське, Великопольське, Лодзінське, Мазовецьке.

Друзі пізнаються у війні

З першого дня війни МГО «Україна – Польща – Німеччина» у Вінниці перетворилась на своєрідний хаб із допомоги біженцям. Актова зала, спортивний манеж стали пунктом прийому людей: харчування, спальні місця, речі першої необхідності. У спортивній залі пакували гуманітарку на передову. Але більшість наляканих людей були налаштовані рухатись далі – на захід. І тут у нагоді стали багаторічні зв'язки з польськими друзями.

– У перші дні війни наша громадська організація надіслала 250 електронних листів до іноземних партнерів із проханням мобілізувати зусилля громад і прийняти якомога більше постраждалих людей з України, – ділиться Сергій Татусяк.

